

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Damir Frlan

Spletna socialna omrežja kot vir socialne opore

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Damir Frlan

Mentorica: red. prof. dr. Valentina Hlebec

Somentor: doc. dr. Gregor Petrič

Spletna socialna omrežja kot vir socialne opore

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

ZAHVALA

Za strokovne nasvete in vzpodbudo pri izdelavi diplomskega dela se najlepše zahvaljujem mentorici red. prof. dr. Valentini Hlebec ter somentorju doc. dr. Gregorju Petriču

Iskreno se zahvaljujem staršema, ker sta mi omogočala študij in verjela vame.

Hvala tudi vsem ostalim, ki so mi ob pisanju stali ob strani.

Spletna socialna omrežja kot vir socialne opore

Spletna socialna omrežja so poenostavila vzpostavljanje novih vezi in obenem ohranjanje starih, že obstoječih stikov, kar se kaže tudi v njihovi naraščajoči popularnosti. Raziskovalci jih opisujejo tudi kot komunikacijski fenomen, zato ne čudi, da smo v zadnjem času priča številnim raziskavam na temo spletnih socialnih omrežij kot vira socialnega kapitala. Po drugi strani le redke študije spletna socialna omrežja obravnavajo kot vir socialne opore. Glavni namen diplomske naloge je zato preučiti morebiten vpliv Facebooka, spletnega socialnega omrežja z največ uporabniki v času pisanja naloge, na percepcijo dosegljivosti dimenzij socialne opore, ki se ponavadi povezujejo z močnejšimi vezmi. V teoretičnem delu naloge so predstavljeni ključni pojmi, kot so socialna opora, socialno omrežje in drugi, ter obstoječe raziskave. V empiričnem delu se z analizo odgovorov, pridobljenih s spletno anketo, ugotavlja morebitni vpliv intenzivnosti uporabe Facebooka na posameznikovo percepcijo dosegljivosti različnih dimenzij socialne opore. Ta odnos je kontroliran še s sestavo osebnega spletnega omrežja, sociodemografskimi dejavniki in dvema merama dobrega počutja. Ugotovljen je pozitiven, statistično značilen vpliv intenzivnosti uporabe Facebooka na emocionalno socialno oporo in druženje, medtem ko vpliva na instrumentalno socialno oporo ni opaziti.

Ključne besede: percepcija socialne opore, druženje, spletna socialna omrežja, Facebook.

Social networking sites as a source of social support

Social networking sites has simplify establishing new ties and at the same time maintaining the existing ones, resulting in growth in its popularity. Scholars even describe them as a communication phenomena, which is reflected in numerous studies regarding social capital on social networking sites. On the other hand, few studies has been done on the impact of social networking sites on social support. The main intention of stated thesis is therefore to examine the potential impact of Facebook, the social networking site with most users at the time of writing, on individuals perception of availability of dimensions of social support, that are usually associated with stronger ties. The existing studies and key concepts, such as social support, social network and others are introduced in the theoretical part. In the empirical part I analyze answers, gathered with online survey and observe possible impact of intensity of Facebook use on one's perception of availability of different social support dimensions. This relationship is controled with structure of personal online network, sociodemographic factors and two measures of well-being. The study reveals that there is significant positive impact of intensity of Facebook use on emotional support and positive social interaction whilst it has no impact on instrumental social support.

Key words: social support, positive social interaction, social networking sites, Facebook.

KAZALO

1	UVOD	8
2	SOCIALNA OPORA	11
2.1	Definicije socialne opore	11
2.1.1	Viri socialne opore	13
2.1.2	Oblike socialne opore	15
2.2	Modeli raziskovanja socialne opore	16
2.3	Socialni kapital	20
2.3.1	Oblike socialnega kapitala	21
3	SOCIALNO OMREŽJE	23
3.1	Definicija	23
3.2	Značilnosti	24
3.3	Spletna socialna omrežja	27
3.3.1	Facebook	30
4	PREGLED OBSTOJEČIH RAZISKAV	34
4.1	Internet in spletna socialna omrežja kot vir socialnega kapitala	35
4.2	Prekomerna raba spletnih socialnih omrežij in socialna opora	37
5	ANALIZA	38
5.1	Opredelevitev problema in metodologija	38
5.2	Demografski podatki	39
5.3	Uporaba Facebooka	39
5.3.1	Intenzivnost uporabe Facebooka	39
5.4	Socialna opora	41
5.4.1	Faktorska analiza	44
5.5	Mere dobrega počutja	46
5.6	Sestava spletnega omrežja	48
5.7	Intenzivnost uporabe Facebooka in socialna opora	50

5.7.1	Instrumentalna socialna opora	53
5.7.2	Emocionalna opora	55
5.7.3	Druženje	59
6	SKLEP	63
7	LITERATURA	68
	PRILOGE	71
	Priloga A: Faktorska analiza	71
	Priloga B: Korelacije kontrolnih spremenljivk z intenzivnostjo uporabe Facebooka	72
	Priloga C: Kruskal-Wallisov test – močne vezi z instrumentalno oporo	72
	Priloga Č: Kruskal-Wallisov test – močne vezi z emocionalno oporo	73
	Priloga D: Kruskal-Wallisov test – samozavest z emocionalno oporo	73
	Priloga E: Kruskal-Wallisov test – starost z emocionalno oporo	74
	Priloga F: Kruskal-Wallisov test – samozavest z druženjem	74

KAZALO GRAFOV IN TABEL

<i>Graf 3.1: Rast števila uporabnikov Facebooka</i>	31
<i>Graf 5.1: Histogram intenzivnosti uporabe Facebooka</i>	41
<i>Graf 5.2: Histogram s krivuljo jedrne gostote – instrumentalna opora</i>	45
<i>Graf 5.3: Histogram s krivuljo jedrne gostote – emocionalna opora</i>	46
<i>Graf 5.4: Histogram s krivuljo jedrne gostote – offline druženje</i>	46
<i>Graf 5.5: Histogram – samozavest</i>	48
<i>Graf 5.6: Histogram – zadovoljstvo z življenjem</i>	48
<i>Graf 5.7: Sestava omrežij anketirancev</i>	49
<i>Graf 5.8: Histogram močne vezi</i>	49
<i>Graf 5.9: Histogram šibke vezi</i>	50
<i>Graf 5.10: Odvisnost instrumentalne socialne opore od samozavesti glede na indeks močnih vezi</i>	55
<i>Graf 5.11: Odvisnost emocionalne socialne opore od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na indeks močnih vezi</i>	57
<i>Graf 5.12: Odvisnost emocionalne socialne opore od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na stopnjo samozavesti</i>	58
<i>Graf 5.13: Odvisnost emocionalne socialne opore od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na starost</i>	59
<i>Graf 5.14: Odvisnost druženja od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na stopnjo samozavesti</i>	60
<i>Graf 5.15: Odvisnost druženja od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na indeks močnih vezi</i>	61
<i>Graf 5.16: Odvisnost druženja od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na starost</i>	62
<i>Tabela 5.1: Intenzivnost uporabe Facebooka</i>	40
<i>Tabela 5.2: Deskriptivne statistike in vzorčne uteži iz faktorske analize za sklop vprašanj, ki meri percepcijo prejete socialne opore</i>	42
<i>Tabela 5.3: Deskriptivne statistike za indekse dimenzij socialne opore</i>	45
<i>Tabela 5.4: Opisne statistike za mere dobrega počutja</i>	47
<i>Tabela 5.5: Deskriptivne statistike za indeksa močnih in šibkih vezi v spletnem omrežju</i>	50
<i>Tabela 5.6: Korelacije med neodvisnimi spremenljivkami</i>	52
<i>Tabela 5.7: Korelacije neodvisnih spremenljivk z instrumentalno socialno oporo</i>	53
<i>Tabela 5.8: Korelacije neodvisnih spremenljivk z emocionalno socialno oporo</i>	56
<i>Tabela 5.9: Korelacije neodvisnih spremenljivk z druženjem</i>	59

1 UVOD

Živimo v času, ko internet ni več prestiž, ampak nuja, spletna socialna omrežja (Facebook, Twitter, Tumblr, Myspace in drugi) pa vsak dan pridobivajo tisoče novih uporabnikov, ki jim obiskovanje in sodelovanje na teh straneh postajata del vsakdanjika. Naraščajoča popularnost ni presenetljiva, saj nam ljudem kot socialnim bitjem medsebojni odnosi pomenijo veliko in se tako radi povezujemo v različna socialna omrežja (Mandič in Hlebec 2005), s katerimi poskušamo izboljšati kakovost življenja. Zato tu nabiramo socialni kapital, iščemo in ohranjamo poznanstva ter pridobivamo tudi socialno oporo. Kakšen je vpliv spletnih socialnih omrežij na posameznikovo percepcijo dostopnosti socialne opore, pa je ključno vprašanje te diplome.

Da so spletna socialna omrežja pomemben del sodobne družbe, ki ga je vredno podrobneje raziskati, pričajo tudi podatki o obiskanosti, saj naj bi imelo leta 2010 lasten profil na vsaj enem od spletnih socialnih omrežij kar 22 % prebivalstva Slovenije od 10 do 74 let, največji delež pa predstavlja starostna skupina od 16 do 24 let, kjer ima ustvarjen profil kar 69 % žensk oziroma 68 % moških. V Sloveniji naj bi samo Facebook, ki je leta 2009 prehitel Myspace po številu uporabnikov, obiskalo 504 tisoč posameznikov na mesec v starostni skupini od 10 do 75 let (RIS 2010). Tako se kar samo postavi vprašanje, čemu smo pripravljene javno objaviti vrsto osebnih podatkov, podatkov o starosti, lokaciji, interesih in drugem ter se izpostaviti tako zlorabam na internetu (kraja identitete) kot tudi v resničnem življenju (zasledovanje ipd.). Pri mladih, ki so odrasli z internetom, so spletne aktivnosti pomembna oblika socialne interakcije (Brignall in Van Valley v Hardie in Yi Tee 2007, 35). Ti mladi zlahka sprejemajo nove oblike komunikacije, zato je razumljivo, da so spletna socialna omrežja najpopularnejša prav med njimi. Poleg tega lahko popularnost spletnih omrežij med drugim pripišemo tudi želji po pripadnosti, želji po iskanju lastne identitete, ki veča samozavest in daje občutek varnosti v življenju. Za dejavnike dobrega počutja (kot so samozavest, občutek varnosti, zadovoljstvo z življenjem ipd.) pa se je v številnih raziskavah izkazalo, da pozitivno vplivajo na posameznikovo oceno prejete socialne opore (Ellison in drugi 2007).

Spletna socialna omrežja omogočajo, da v kratkem času dosežemo skoraj kogar koli, vzpostavljanje novih vezi je lažje kot kadar koli prej, spreminja se komunikacija, pridobivanje socialnih vlog pa je poenostavljeno. Odpirajo se mnoge možnosti za kopičenje socialnega kapitala, ki v splošnem predstavlja sredstva, pridobljena z odnosi med ljudmi, ta pa je povezan s posameznikovim dobrim počutjem in njegovo percepcijo prejete socialne opore. Internet se v raziskavah sicer povezuje tako s povečano kot z zmanjšano socialno oporo. Shaw in Gant sta tako ugotovila, da se z večjo intenzivnostjo uporabe interneta zmanjšuje osamljenost in povečuje socialna opora. Po drugi strani Nie trdi, da naj bi nas internet odvrnil od preživljanja časa z drugimi v »resničnem življenju«, kar pa se lahko rezultira v nižji opori. To trditev so številni raziskovalci v zadnjem času zavrnili – komunikacija prek spleta naj bi dopolnjevala odnose in omogočala večjo vključitev posameznikov v skupnost. Po ustvarjenem profilu na spletnem socialnem omrežju se tako osebno omrežje pogosto poveča, saj te strani navadno spodbujajo ustvarjanje šibkih socialnih vezi, kar pa omogoča uporabniku večje, bolj razširjeno omrežje, od katerega bi lahko potencialno imel koristi. Šibkim vezem se tako v zadnjem času pripisuje čedalje večji pomen, saj so spletna socialna omrežja dobro orodje za posameznike, ki težko ustvarjajo in ohranjajo tako šibke kot močne vezi. Mnoge raziskave tako potrjujejo, da internetne aktivnosti z možnostjo ustvarjanja povezav, ki se drugače ne bi pojavile, prinašajo socialno oporo osebam iz socialno bolj izoliranih skupin, kot so istospolno usmerjeni mladi, starši invalidnih otrok, osebe z zdravstvenimi težavami in drugi (Ellison in Steinfeld 2009; Hardie in Yi Tee 2007).

Z možnostjo ustvarjanja novih znanstev spletna socialna omrežja z enostavno, hitro in poceni participacijo v družbi omogočajo sprejetje socialnih vlog, kar pa je lahko dvorezen meč in lahko pri posamezniku vodi v nižjo oceno prejete socialne opore. Umeščenost v socialno vlogo je za posameznikovo integriranost bistvena, je vir samospoštovanja in občutka nadzora nad stvarmi, seveda če upošteva kulturno pogojena pričakovanja, ki mu jih vloga prinaša. V nasprotnem primeru je učinek lahko obraten, torej vir stresa, nezadovoljstva in manjše samozavesti (Thoits v Hlebec in Kogovšek 2003, 105). Do podobnih učinkov lahko pride pri prekomernih uporabnikih (pri katerih je mogoče govoriti o odvisnosti), pri katerih lahko internet negativno vpliva na počutje ter vodi do prekinitvev razmerij v resničnem življenju in zanemarjanja domačih, šolskih oziroma delovnih obveznosti (Hardie in Yi Tee 2007).

O relevantnosti obravnave vpliva spletnih socialnih omrežij na družbo pričajo tudi številne opravljene raziskave na to temo. Vendar pa je večina bolj kot na socialno oporo usmerjena na raziskovanje socialnega kapitala in njegovih učinkov. Zato je cilj naloge, da s pregledom teorije in obstoječih raziskav ter s svojo empirično raziskavo poskušamo ugotoviti, ali uporaba spletnih socialnih omrežij, konkretnije Facebooka, vpliva tudi na posameznikovo percepcijo o prejeti socialni opori, in če vpliva, od česa je ta vpliv odvisen.

2 SOCIALNA OPORA

Na pomembnost socialne opore je konec 19. stoletja opozoril že Emile Durkheim, ko je poudaril pomembnost socialnih odnosov oziroma kako pomanjkanje teh poveča možnost samomora. Resnejše, sistematično raziskovanje se je začelo šele čez sedem desetletij, ko so poudarjali predvsem emocionalno obliko socialne opore ter njen pomen za psihično in fizično stanje posameznika, izhajali pa so predvsem iz epidemioloških raziskav in klinične medicine ter tako postavili temelje za današnje študije, ki so mnogo kompleksnejše in interdisciplinarne (Hlebec in Kogovšek 2004, 15).

2.1 Definicije socialne opore

Začetki raziskovanja socialne opore segajo v sedemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko so poudarjali predvsem emocionalni vidik opore, torej občutke, da smo sprejeti in zaželeni, da drugim ni vseeno za nas. Cassel je že leta 1976 trdil, da je socialna opora ključnega pomena pri aktualnih boleznih, povezanih s stresom. Stresno okolje lahko razrahlja pomembne socialne vezi v življenju posameznika, ta pa je zaradi neprimernih povratnih informacij zmeden in tako dovzetnejši za bolezni. Za Cassla so bile za posameznika ključne osebe pomembni in najbližji drugi, ki mu s povratnimi informacijami nudijo socialno oporo, potrebno za zaščito pred stresnimi vplivi iz okolja. Razlike v zdravstvenem stanju ljudi, ki živijo v podobnih okoljih, je pojasnjeval z ustreznimi oziroma neustreznimi odzivi bližnjih, priznaval pa je, da so povezave med stresom in oporo verjetno bolj zapletene, kakor je videti na prvi pogled. Stresni dogodki lahko ob življenjskih krizah, npr. ob ločitvi ali pa smrti bližnjega, socialno oporo znižajo, obenem pa se potreba po njej tudi poveča, bližnji pa so pogosto sami vir stresa in ne opore, kar priča o kompleksnosti povezav med temi pojmi (Hlebec in Kogovšek 2003, 103–104).

Tako kot Cassel je tudi Caplan sredi sedemdesetih let poudarjal pomen socialnih vezi kot pomoč v času življenjskih kriz. Trajnost in vzajemnost odnosov sta po njegovem prav tako pomembni in nista omejeni na najbližje vezi. Zanj imajo bolj oddaljeni stiki, kot so sosedi, duhovniki, osebni zdravniki, prav tako pomembno vlogo zaščite pred stresom. Oporo je tudi natančneje opredelil na tri vrste, ki jih danes poimenujemo emocionalna, materialna in informacijska opora (Hlebec in Kogovšek 2003, 104).

Cobb je v istem obdobju socialno oporo razlagal podobno kot zaščito pred stresom in dejavnik dobrega počutja ter jo tudi natančneje opredelil kot »informacijo, ki posamezniku omogoča zavedanje, da je ljubljen, sprejet in spoštovan ter da pripada sistemu komuniciranja in vzajemnih obveznosti« (Hlebec in Kogovšek 2003, 104). Prav pomembnost vzajemnosti, torej uravnotežene izmenjave opore v odnosih, pa so poleg Cobba pozneje poudarili tudi drugi raziskovalci. Ta naj bi posamezniku prinesla večje zadovoljstvo z življenjem, spreminja pa se glede na bližino odnosa, saj naj bi pri bolj oddaljenih vezeh veljala strožja pravila, izmenjava naj bi potekla čim hitreje in čim bolj enakovredno, medtem ko so pri bližnjih stikih ta pravila ohlapnejša in dolgotrajnejša. Pričakovanja o vzajemnosti izmenjave socialne opore pa ne določa samo bližina stikov, ampak tudi etične in kulturne razlike, starost pa tudi vrsta oziroma hierarhija odnosov (Hlebec in Kogovšek 2003, 104).

Emocionalno oporo so kot ključni dejavnik za zmanjševanje stresa in dobrega počutja kljub priznavanju kompleksnosti pojmov priznavali tudi poznejši teoretiki socialne opore. Tako Thoits poudarja pomen socialnih vlog. Socialne vloge so pri emocionalni opori (del socialne opore, ki bo podrobneje opisana v nadaljevanju) zaželeno oziroma obratno, kadar človek ne upošteva pričakovanja, ki ga vloga prinaša. Bistvene so za socialno integracijo posameznika, omogočajo vrsto socialnih identitet, s katerimi je lažje najti smisel življenja, dajejo občutek varnosti in ne nazadnje občutek pripadnosti, ki pa je ena od ključnih značilnosti emocionalne opore. Posameznik potrebuje tudi potrditev drugih, mora se počutiti zaželen in sprejet, vreden ljubezni in skrbi, torej potrebuje mnogo virov za samospoštovanje. Z umeščenostjo in ustreznim delovanjem v socialnih vlogah pridobimo tudi občutek nadzora nad stvarmi, zaradi česar se počutimo sposobnejše in zadovoljnejše. Vse to prispeva k dobremu počutju in manj stresnemu življenju. Po drugi strani se lahko neupoštevanje kulturno pogojenih pričakovanj o vedenju v določeni vlogi posameznika kaže v nesprejemanju drugih ter je zato lahko vir nezadovoljstva, slabega počutja, zaskrbljenosti in posledično stresa (P. Thoits v Hlebec, Kogovšek 2003, 104). Spletna socialna omrežja z enostavno, hitro in poceni participacijo v družbi omogočajo lažje umeščanje v socialne vloge. Zaradi splošne razširjenosti posameznik lažje najde skupino ljudi, kjer je sprejet in do katere čuti pripadnost, kar lahko še najbolj občutijo osebe iz socialno bolj izoliranih skupin, ki bi sicer težko navezale stike s sebi enakimi (Ellison in Steinfeld 2009; Hardie in Yi Tee 2007).

Šadlova opiše socialno oporo kot najbolj konkretno in neposredno umeščenost posameznika v specifično socialno okolje, v katerem so osebe, s katerimi v tistem obdobju vzdržuje pripisane oziroma pridobljene družbene odnose (Šadl 2005, 223).

Vaux poda eno najboljših opredelitev socialne opore, ko jo prizna za kompleksen interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi, torej za kompleksen pojem višjega reda. Razdeli jo na tri osnovne elemente, in sicer na vire, oblike in posameznikovo subjektivno zaznavo socialne opore (ta predstavlja zadovoljstvo s prejeta socialno oporo in ne nazadnje kaže, ali je socialna opora sploh dosegla svoj namen), ki jih povezuje »kompleksna dinamika procesov izmenjave in komuniciranja izmenjave med posameznikom in njegovim socialnim okoljem« (Hlebec in Kogovšek 2003, 105).

Spletna socialna omrežja nam torej omogočajo, da najdemo osebe s podobnimi izkušnjami v življenju, s katerimi lahko delimo mnenja, predloge, misli ipd. Iz teh novo nastalih poznanstev nastanejo nove šibke vezi, ki pa se lahko v primeru, da se v skupini čutita velika pripadnost in povezanost, lahko spremenijo tudi v močne vezi, te novo nastale vezi pa lahko, kot v zadnjem času potrjujejo številne raziskave, služijo tudi kot vir socialne opore (Ellison in drugi, 2007).

2.1.1 Viri socialne opore

Viri socialne opore so tisti del osebnega omrežja posameznika, ki se mu ponudi ali pa se oseba sama obrne nanj, kadar potrebuje pomoč ali oporo. Ta omrežja so relativno stabilna, razen v obdobjih večjih sprememb v življenju, kot so npr. smrt v družini, poroka, ločitev, izguba delovnega mesta oziroma prehod v višjo stopnjo šolanja (Hlebec in Kogovšek 2003, 106). Stabilnost omrežja ob prehodu s srednje šole na fakulteto bomo v nadaljevanju tudi raziskali z vpeljavo pojma »ohranjenega« (maintained) socialnega kapitala ter ugotovili, kakšno vlogo imajo pri tem spletna socialna omrežja (Hlebec in Kogovšek 2004, 22).

Na zmožnost, dostopnost in občutljivost virov socialne opore vplivajo sama struktura, sestava in kakovost odnosov v omrežju. Prav odnosi so v splošnem dober vir opore, a so v kakšni konkretni situaciji, kot je npr. selitev dlje od doma zaradi nadaljevanja šolanja, ločeni od osebe, ki pomoč potrebuje, in tako ne služijo kot vir socialne opore. Prav tako lahko krizna situacija onemogoči oporo bližnjih članov omrežja, saj so lahko tudi oni čustveno vpleteni in tudi sami potrebujejo pomoč (npr. ob nenadni bolezni člana

družine). Krizna situacija je lahko tudi stigmatizirana (npr. zdravljenje odvisnosti od drog, kjer se drugi člani lahko počutijo osramočene) in prav tako omejuje socialno oporo (Hlebec in Kogovšek 2003, 106).

Vire socialne opore lahko razdelimo na več vrst. V prvi meri je to posameznikovo osebno omrežje, kjer ima oseba na voljo mnogo virov socialne opore, a so mu ti pogosto dostopni le v kriznih situacijah. Nadalje se ljudje v težavah obračamo na socialne skupine. Tu so odnosi v primerjavi s celotno mrežo intenzivnejši in neposrednejši, saj skupino sestavljajo člani, ki jih posameznik pozna dlje časa, živijo blizu in imajo z njim pogoste stike. Tretjo vrsto virov socialne opore posamezniku predstavljajo osebe, ki so mu najbližje ter ima z njimi intimne in zaupne odnose. Ti intenzivni medsebojni odnosi so tudi najpogostejši vir emocionalne opore (Pearlin v Igljč 1989, 4). Posamezniku pa je lahko vir socialne opore tudi njegovo spletno socialno omrežje, katerega večji del predstavlja njegovo osebno omrežje, povečano z novo nastalimi šibkimi vezmi, ki so zaradi poenostavljene komunikacije nastale iz latentnih vezi posameznika z osebami, s katerimi ima sicer lahko veliko skupnega, a je bilo pred spletnimi socialnimi omrežji precej težje stopiti v stik z njimi. Tako lahko iz tega vira veliko pridobijo manj samozavestne osebe, ki imajo v resničnem življenju težave z vzpostavljanjem novih stikov, osebe iz socialno izključenih skupin, prav tako pa tudi vsi drugi. Spletna socialna omrežja tako zaradi novih načinov komunikacije predstavljajo še en vir socialne opore, saj so vsi člani spletnega omrežja posamezniku povsem dostopni ne glede na to, ali so to močne vezi ali novo nastala poznanstva. Tako so uporabniku spletnih socialnih omrežij dostopnejše vse oblike socialne opore, saj ima lahko v spletnem omrežju tako osebe iz prvih treh opisanih virov socialne opore, ki navadno nudijo emocionalno oporo, kot druge, novo nastale znance, ki lahko nudijo oporo v težkih situacijah, npr. ob izgubi službe ali pri iskanju novega stanovanja, z informacijami, ki jih bližnji mogoče nimajo, oziroma nudijo socialno bolj izoliranim skupinam tudi emocionalno oporo (Igljč 1989; Ellison in drugi 2007; Hardie in Yi Tee 2007).

Pri preučevanju socialne opore lahko ločimo tudi med formalnimi in neformalnimi oblikami opore. Tema diplomske naloge se nanaša izključno na neformalne oblike opore, kljub temu pa je treba omeniti, da lahko socialno oporo nudi tudi formalni sektor, ki se med drugim nanaša tudi na plačane storitve. Formalno oporo lahko tudi lažje izmerimo, medtem ko je pri neformalnih oblikah to težje in pogosteje merimo

posameznikovo oceno prejete opore. Glede na tako razlikovanje med vrstami opore Hilary Graham loči med petimi vidiki neformalne opore:

- neformalna opora se nudi drugim, neformalni sektor, ki ga lahko sestavljajo sorodniki in prijatelji, pa je vir opore za posameznikove potrebe;
- je neinstitucionalna opora, ki je ločena od države, trga in prostovoljnega sektorja ter izvira iz odnosov znotraj družine in skupnosti;
- je brezplačna in se navadno izvaja na domu. Kljub temu so ekonomski stroški za ponudnika lahko visoki, saj poleg neposrednih stroškov nastanejo tudi stroški za hrano, prevoz, s časom pa se lahko izgubi priložnost za zaslužek;
- sorodniki in prijatelji so vir neformalne opore, saj to izvira iz njihove normativne dolžnosti, v tem pogledu pa se njihova pomoč razlikuje od prostovoljne;
- pogosto je to pomoč posameznikom, ki bi drugače potrebovali institucionalno oporo (otroci in starejši, odrasli s posebnimi potrebami, osebe z dolgotrajnimi boleznimi ipd.).

Oprelitev neformalne pomoči v tem obsegu lahko sicer zakriva druge oblike neformalne in brezplačne opore znotraj gospodinjstev. Poleg tega ima dostop do sorodstvenega omrežja večjo vlogo pri dosegljivosti neformalne pomoči kot sama potreba po njej (Dremelj 2003, 156).

2.1.2 Oblike socialne opore

Drugi osnovni element socialne opore so njene oblike. Te predstavljajo dejanja pomoči, ki so spontana ali pa posledica prošnje za pomoč in pri tem pogosto niso uspešna oziroma niso percipirana kot taka. Uspešnost je odvisna od mnogih dejavnikov, odvisnih od konkretne situacije, kot so npr. čas, v katerem je opora ponujena, količina opore, razmerje med dajalcem in prejemnikom opore in drugi. Posledice opore so lahko dolgoročne in kratkoročne, pozitivne ali negativne, zato je tudi treba razlikovati med dejansko oporo in percipirano, zaznano oporo. Socialna opora ima tako mnogo

razsežnosti, v splošnem pa se je oblikoval relativen konsenz, kjer socialno oporo delimo na štiri skupine:

- **instrumentalna** (prej omenjena materialna (Caplan)) **opora**, ki se nanaša na pomoč v materialnem pogledu z denarjem, posojjo orodja, avtomobila, pomoči pri hišnih opravilih;
- **informacijska opora**, ki jo posameznik potrebuje ob iskanju novega delovnega mesta, ob selitvi oziroma ob podobnih večjih življenjskih spremembah;
- **emocionalna opora**, ki predstavlja pomoč ob življenjskih krizah in je bila najbolj poudarjena ob prvih opredelitvah socialne opore, in
- **druženje** v smislu neformalnega občasnega druženja, kot so izleti, obiski in podobno, ki tudi predstavlja pomembno obliko socialne opore (Hlebec in Kogovšek 2003, 106–107).

V raziskavi v nadaljevanju bomo ugotovili, katerih od teh razsežnosti socialne opore je deležen uporabnik spletnih socialnih omrežij ter kakšen je profil uporabnika, ki išče pomoč na teh omrežjih.

2.2 Modeli raziskovanja socialne opore

Na temeljih zgodnejših teoretikov socialne opore je danes uveljavljenih več pristopov raziskovanja socialne opore. Za *model opore kot zaščite* je ustrezna socialna opora ključni dejavnik za zmanjševanje stresa in psiholoških, lahko pa tudi fizičnih obolenj (stres lahko spodbudi nastajanje določenih kemikalij v telesu (npr. adrenalina), ki lahko oslabijo imunski sistem in tako zmanjšajo odpornost pred boleznimi), ter kot tak predstavlja zaščitni »zid« med osebo ter stresnimi dejavniki in okoliščinami. Model splošnih učinkov izhaja iz prvega opisanega pristopa raziskovanja socialne opore, a različno predvideva, da ta pozitivno vpliva na človekovo psihično in fizično počutje ne glede na to, ali je posameznik izpostavljen stresnim situacijam ali ne. Prvi model je tako deležen mnogih kritik, saj je posamezni dejavnik lahko tako vir zaščite kot vir stresa (npr. odnos s partnerjem), težava pa se pojavi tudi, ko ponudnik opore misli, da nudi primerno oporo, a je ta sprejeta kot neprimerna, neustrezna in je oseba niti ni pripravljena sprejeti. V kritični situaciji smo tako lahko osredotočeni na druge vidike

svoje situacije in bi materialna oziroma informacijska opora lahko delovala precej bolj antistresno kot emocionalna opora (Hlebec in Kogovšek 2003, 107). Tako lahko neprimerna opora tudi povzroči občutke nekompetentnosti, pretirane nadzorovanosti ali odtujenosti (Solky, Butzel, Ryan in Antonucci v Hlebec in Kogovšek 2003, 108). V raziskavah sta se izkazala oba modela socialne opore, vsak pa ima svoje prednosti, pomembno pa je tudi, kako je sama raziskava opredelila socialno oporo in katere vidike poudarja. Tako je model opore kot zaščite primernejši v zelo težkih življenjskih situacijah, seveda ob predpostavki, da je vrsta opore primerna, model splošnih učinkov pa, kadar situacija ni tako stresna (Hlebec in Kogovšek 2003, 108).

Velik razkorak (tudi do 50 %) se kaže tudi med *izvedeno in dobljeno socialno oporo*, kjer izvedena socialna opora predstavlja konkretna dejanja drugih z namenom pomoči v stresni situaciji, dobljena pa oporo, ki jo prejemnik zazna. Tako je bolj smiselno govoriti o dobljeni opori, saj se podatki navadno zbirajo pri njenih prejemnikih. Merski instrumenti dobljene opore pogosto merijo druge stvari, kot tisti, ki merijo *percipirano* razpoložljivo *oporo* (opora, ki bi jim bila na voljo, če bi jo potrebovali), pogosto, ker se prejemniki odločajo na podlagi izkušenj iz preteklosti. Na dobljeno oporo vplivajo številni dejavniki, kot so sposobnost posameznika, da sam rešuje svoje težave, razpoložljivost (potencialnih) ponudnikov opore in zavedanje ponudnikov opore, da oseba potrebuje pomoč (Sarson in drugi v Hlebec in Kogovšek 2003, 109). Poleg tega se ni varno zanašati na človeški spomin, saj je ta z oddaljevanjem dogodka čedalje manj zanesljiv (Wilcox in Vernber v Hlebec in Kogovšek 2003, 109) in bo tista socialna opora, ki jo ima anketiranec trenutno najbolj v spominu, vplivala na njegove odgovore. Zato se kaže, da so kognitivne sheme socialne opore, percipirana opora in počutje medsebojno povezani, česar pa ni mogoče reči za izvedeno oporo. Tako lahko percipirano oporo jemljemo tudi kot osebno potezo in nanjo bolj kot trenutni občutki vplivajo življenjske izkušnje in razvoj osebnosti. Osebe z visoko percepcijo socialne opore imajo pogosto tudi višje samospoštovanje in se tudi učinkoviteje spopadejo s stresnimi situacijami, to pa ne pomeni, da poročajo o visoki stopnji dejansko prejete opore. Pogosto se počutijo, da te podpore sploh ne potrebujejo, drugače tudi percipirajo težavnost situacije (ali pa mogoče problema sploh ne vidijo) in se s stresno situacijo lahko uspešno spopadejo sami. Zato nekatere osebe lahko konkretnega dejanja opore ne zaznajo kot oporo – glede na raziskave socialne opore imamo ljudje neka že izoblikovana mnenja o dostopnosti opore v našem socialnem okolju, občutek,

kako so nam ljudje pripravljeni pomagati. Tako imamo posamezniki občutke tako o splošni razpoložljivi opori v našem socialnem okolju kot tudi o razpoložljivi opori v konkretnih odnosih, obe percepciji pa imata med seboj neodvisne učinke na počutje osebe (Sarson v Hlebec in Kogovšek 2004, 21–22). Dojemanje samega sebe in drugih ter obenem pretekli in trenutni odnosi so torej ključnega pomena za posameznikovo percepcijo o razpoložljivosti in ustreznosti emocionalne opore. Kompleksnost te mere nas torej svari, da je potrebna previdnost pri interpretaciji povezav percepcije socialne opore s stresom, zdravjem oziroma dobrim počutjem (Hlebec in Kogovšek 2004, 22). Prav pri raziskovanju spletnih socialnih omrežij je razlikovanje med percipirano razpoložljivo oporo in dejansko oporo ključnega pomena. Zaradi hitre in enostavne komunikacije in povečanega omrežja na račun novo ustvarjenih (šibkih) vezi ima posameznik lahko občutek, da bi imel v primeru težav na voljo več opore, kot bi jo dejansko dobil v krizni situaciji. Tako imajo osebnostne značilnosti posameznika in vsi ostali predhodno naštetih dejavniki, ki vplivajo na percepcijo opore, veliko vlogo pri tem, kako bodo spletna omrežja nanj dejansko vplivala in koliko bo pridobil od njih, saj ima že občutek večje razpoložljivosti opore (četudi je ta občutek lahko varljiv) številne pozitivne učinke na posameznika. Prav tako pa je količina dejanske opore, ki jo lahko pridobimo na spletnih omrežjih, odvisna predvsem od sposobnosti kopičenja socialnega kapitala, iz katerega lahko nadalje dobimo socialno oporo – še najočitnejša je tu informacijska opora, vir katere so lahko prav novo nastale šibke vezi (Hlebec in Kogovšek 2003; Ellison in drugi 2007).

Model socialne opore kot transakcijskega procesa je sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja opredelil Vaux in velja, kot rečeno, za eno najboljših opredelitev socialne opore. Obravnava jo kot »kompleksen stalen transakcijski proces med osebo in njegovim/njenim omrežjem, transakcije pa potekajo znotraj spreminjajočega se ekološkega konteksta« (Vaux v Hlebec in Kogovšek 2003, 114), in jo deli na tri osnovne elemente:

- vire socialne opore,
- oblike socialne opore in
- osebno percepcijo dobljene socialne opore,

ki se med seboj kompleksno povezujejo v procesih izmenjave in komunikacije osebe z njenim socialnim omrežjem. Tudi Sarson in sodelavci socialno oporo podobno uvrstijo v kontekst povezovanja treh dejavnikov: osebnostnih značilnosti, medsebojnih odnosov in konkretnih situacij, ki socialno podporo spodbujajo. Uspešnost je tako odvisna od motivacije ter pričakovanj dajalca in prejemnika opore, od njunega odnosa in situacije, v kateri se je posameznik znašel. Vsi dejavniki seveda vplivajo na percepcijo kakovosti in ustreznosti dobljene opore pri prejemniku, kar pomeni, da ni nujno, da imajo interakcije samo pozitiven učinek, in lahko v nekaterih primerih povzročijo tudi nezadovoljstvo in še višjo stopnjo stresa (Hlebec in Kogovšek 2004, 22–23).

Vključenost in stopnjo povezanosti posameznika v njegovem omrežju socialne opore, kjer tako kot intimnejši pomembni drugi štejejo tudi širše vezi, obravnava **model socialne integriranosti**. Višja socialna integriranost lahko tako celo vpliva na nižjo stopnjo smrtnosti (Berkman in Syme v Hlebec in Kogovšek 2004, 24). Internet s spletnimi socialnimi omrežji ponuja nova orodja za komuniciranje, ki relativno preprosto omogočajo višjo participacijo v skupnosti, kar pomeni tudi višjo socialno integriranost. Prav osebam iz socialno izoliranih skupin, ki so v pogledu socialne integriranosti najbolj ogrožene, omogoča priložnosti za povezovanje z drugimi, sebi podobnimi ljudmi s podobnimi izkušnjami v življenju, s katerimi lahko razvijejo tudi občutke skupnosti in pripadnosti (Hardie in Yi Tee 2007; Ellison in Steinfeld 2009). Vaux sicer svari, da ni mogoče trditi, da ti odnosi res delujejo antistresno, saj se v modelu socialne integriranosti združujejo številni elementi, katerih pomembnost je težko razločiti – lahko so bistvene duhovne potrebe, preprosto druženje s prijatelji, občutek identitete v določeni skupini ali mogoče kaj drugega (Hlebec in Kogovšek 2004, 24).

Opisani pristopi k raziskovanju socialne opore so v uporabi še danes, za katerega se raziskovalec odloči, pa je odvisno od vsebine in namena raziskave. Ker večina teh modelov obravnava problem le delno, je pogosta izbira kombinacija posameznih elementov določenega modela, saj lahko le tako zajamemo dejavnike, ki so relevantni za izvedbo (pogosto interdisciplinarne) raziskave. Za celovito razumevanje socialne opore so pomembni vsi pristopi, saj se med seboj ne izključujejo, ampak prej dopolnjujejo (Hlebec in Kogovšek 2004, 27).

2.3 Socialni kapital

Pri raziskovanju vpliva interneta in spletnih aktivnosti na socialno oporo se študije pogosto navezujejo tudi na socialni kapital. Pierre Bourdieu je trdil, da kapital v vsem svojem obsegu gradi ter pojasnjuje strukturo in funkcioniranje družbe. Delil ga je na ekonomski in simbolni kapital, posameznikov socialni kapital pa naj bi bil posledica seštevka njegovih relativnih kapitalov in strategije, ki ji sledi za doseganje ciljev. Ima pomembno vlogo pri razvoju družbe in posameznika ter pojasnjuje posamezne družbene pojave, tako da zagovorniki trdijo, da se lahko z uporabo konceptualnega okvira socialnega kapitala dejansko približamo kateremu koli družbenemu pojavu ali situaciji. Danes sodobna družba tveganja in negotovosti spodbuja vzpostavljanje odnosov na podlagi koristi, pomembno vlogo pa imajo zaupanje, vzajemnost in izmenjava informacij. Tu gre za investiranje v medsebojne odnose, v oblikovanje strukture dolžnosti in pričakovanj, norm in sankcij, odgovornosti in avtoritete, ki omogočajo učinkovitejše delovanje organizacije. Zaloga socialnega kapitala kot moralnega vira se ob uporabi povečuje oziroma upada ob neuporabi. Za razliko od ekonomskega kapitala velja socialni kapital za »javno dobro« in kot tak ni zasebna lastnina tistega, ki ima od njega koristi (Bourdieu, Adam in Rončević, Coleman, Putnam v Zrim Martinjak 2006, 37–39).

Raziskave so pokazale, da se posameznik z visoko zalogo socialnega kapitala bolje spopada s travmami in učinkoviteje premaguje bolezni, hkrati pa je njegovo življenje v skupnosti lažje. Tako so odkrili povezave med socialnim kapitalom in doseženo izobrazbo, delinkvenco in stopnjo kriminala, kakovostjo življenja in zdravja samega, življenjsko dobo, stopnjo enakopravnosti, blaginjo otrok, korupcijo, učinkovitostjo vlade in mnogimi drugimi (Zrim Martinjak 2006, 41).

Socialni kapital je širok pojem z mnogimi definicijami na različnih področjih, v analizi pa ga obravnavamo kot vzrok in posledico, v splošnem pa predstavlja vire, ki jih oseba nabere z medsebojnimi odnosi. Je skupek dejanskih in potencialnih virov, ki se nakopičijo posamezniku ali skupini z obstojnim omrežjem, v katerem se člani poznajo in prepoznavajo. Viri iz teh omrežij imajo lahko različne oblike in funkcije, odvisno od razmerja samega (Coleman, Adler in Kwan, Resnick in Williams, Bourdieu in Wacquant v Ellison in drugi 2007, 1145). Coleman pravi, da je socialni kapital definiran

s svojo funkcijo. To je niz različnih entitet, kjer so vse sestavljene iz določenega vidika družbenih struktur, prav tako pa tudi pospešujejo določena delovanja akterjev znotraj strukture. Putnam vidi socialni kapital kot obliko socialnega življenja, tako mreže, norme in zaupanje, ki članom omogoča učinkovitejše delovanje pri sledenju skupnemu cilju. Obravnava ga kot multidimenzionalni koncept, ki se lahko pojavlja v različnih oblikah. Temelji na formalnih oziroma neformalnih vezeh, ki so lahko intenzivne ali pa ne. Večina raziskovalcev si je enotna, da je socialni kapital prisoten v socialnih vezeh in medsebojnih interakcijah skupaj z vrednotami, ki jih posedujejo člani omrežja (Zrim Martinjak 2006, 45).

2.3.1 Oblike socialnega kapitala

Putnam deli socialni kapital na dve obliki, in sicer na premostitveni in vezivni oziroma izključevalni kapital, Woolcock doda povezovalni socialni kapital, Ellisonova pa v svoji raziskavi uvede še četrto obliko, to je ohranjeni socialni kapital (Zrim Martinjak 2006; Ellison in drugi 2007; Ellison in drugi 2009):

- **Premostitveni socialni kapital** – je navadno prisoten v relacijah med oddaljenimi prijatelji, kolegi in združenji. Omrežje je bolj heterogeno s šibkimi, redkejšimi in raznovrstnimi vezmi, ki pa so dober vir poslovnih zvez in poznanstev, vendar pa od njih ni pričakovati čustvene opore. Šibke vezi omogočajo raznolike poglede in nove informacije, raziskave pa so celo pokazale, da je verjetneje, da bomo informacije o zaposlitvenih priložnostih dobili od oseb, ki jih vidimo redkeje. Uporaba spletnih socialnih omrežij poveča osebno socialno omrežje, kar se kaže v večji dostopnosti do informacij in povečanju poslovnih priložnosti, torej v dveh prednosti večjih heterogenih omrežij (Ellison in drugi 2009).
- **Povezovalni socialni kapital** – je navadno vezan na homogene, močne povezave in relacije v družini, sorodstvu in med bližjimi prijatelji, ki lahko posamezniku v krizni situaciji zagotovijo čustveno oporo in dostop do omejenih virov. Mogoči so tudi negativni učinki zaradi njegovega izključevalnega učinka.
- **Ohranjeni socialni kapital** – mladi se zaradi študija pogosto preselijo in so si prisiljeni ustvariti novo socialno omrežje. Tako neredko zapustijo dobre prijatelje, ki so jim nudili več vrst socialne opore, popolna prekinitev teh stikov

pa bi tako pomenila zajetno izgubo socialnega kapitala. Ohranjeni kapital torej meri ohranjanje stikov pri menjavi okolja in s tem ohranjanje socialnega omrežja s člani iz starega omrežja (npr. študent s svojimi srednješolskimi prijatelji) (Ellison in drugi 2007).

3 SOCIALNO OMREŽJE

3.1 Definicija

Socialno omrežje je množica posameznikov, skupin, formalnih organizacij ipd., ki se med seboj povezujejo s socialnimi vezmi. Je akterjevo socialno okolje, njegovo vedenje pa je v veliki meri mogoče pojasniti z značilnostmi omrežja in položajem, ki ga v njem zastopa (Iglič 1988, 82). Omrežje je lahko neformalno, kamor spadajo družina, sorodstvo in prijatelji, ter formalno, ki predstavlja formalne vezi osebe z njenim okoljem (Milošević Arnold in Poštrak 2003, 23). Je splet odnosov, ki so lahko podporni ali ne, pogosti ali redkejši, neposredni in posredni, lahko so virtualni, zaprti, intenzivni ali na distanci. Delovanje, kakovost in namen socialnih omrežij so odvisni od številnih dejavnikov, a ni napačna trditev, da večjo socialno vključenost omogočajo prav gosta, močna in široko razširjena socialna omrežja. Socialno omrežje je del posameznikovih širših socialnih odnosov in norm, prek katerih se vključuje v socialno okolje, v katerem aktivno deluje in mu omogoča doseganje osebnih ciljev. Ločujemo lahko tudi med bazičnimi socialnimi omrežji, katerih glavna funkcija je preživetje, in omrežji, ki posamezniku omogočajo napredovanje. Bazična omrežja so bolj zaprta, podporna in vpletena v vsakodnevne odnose z družino, prijatelji in sosesko, vezi med člani so močne. Nasprotno so te v omrežjih, ki omogočajo napredovanje, šibkejše, a vseeno omogočajo večje dosežke, saj posamezniku omogočajo pridobitev informacij o delu, izobraževanju in drugih področjih, ki ga zadevajo, ter tako ponujajo možnost za lasten razvoj. Ta omrežja so tudi bolj odprta, torej omogočajo večje prehajanje članov v omrežje in iz njega (Pierson v Zrim Martinjak 2006, 43–44). Spletna socialna omrežja imajo s svojo odprtostjo in možnostjo pridobivanja informacij iz novo nastalih šibkih vezi tako lastnosti omrežij, ki omogočajo napredovanje, po drugi strani pa lahko del socialnega omrežja na spletu sestavljajo tudi močne podporne vezi, ki so del bazičnih omrežij.

V socialna omrežja se povezujejo zavestno, ker v njihovem okviru upravljamo s kakovostjo življenja, tako da nam omogočajo (Gidlchrist v Mandič in Hlebec 2005, 264):

- izmenjavo, ki obsega tako konkretne dobrine in storitve kot informacije, ki jih potrebujemo v določeni situaciji;
- pomoč pri reševanju problemov v negotovih okoliščinah in
- združevanje, ki na podlagi skupnih vrednot (in ne formalnih pravil) omogoča skupinsko odločanje in delovanje.

Pri analizi socialnih omrežij ločimo dve osnovni vrsti omrežij, in sicer popolno omrežje in osebno omrežje. Popolno omrežje sestavlja skupina enot (ponavadi posameznikov), med katerimi obstaja ena ali več različnih vrst relacij (dober primer je šolski razred). Pri analizi popolnih omrežij navadno vsak član omrežja odgovarja o vsakem drugem članu (Kogovšek in Ferligoj 2003, 129; Dremelj in drugi 2004, 48). V diplomski nalogi pa se ukvarjamo z drugo osnovno obliko omrežja, to je z osebnim (egocentričnim) omrežjem, ki ga oblikujejo posamezna enota, navadno imenovana ego, in relacije med njo in drugimi enotami (alterji). Za razliko od popolnih omrežij nas ne zanimajo relacije med egi, ampak relacije med posameznim egom in njegovimi alterji. Tu le ego kot center svojega omrežja odgovarja o članih omrežja, redko pa se zaradi visokih stroškov merijo relacije med alterji posameznega ega. Meje egocentričnega omrežja tako določa ego, člani omrežja so torej le tisti akterji, ki jih ego prepozna kot prisotne v mreži (Iglič 1988, 82; Kogovšek, Ferligoj 2003, 129; Dremelj in drugi 2004, 48).

Pri raziskovanju računalniško posredovane komunikacije tako razlikovanje omogoča dva načina raziskovanja vezi med ljudmi. Analiza egocentričnih omrežij prikaže obseg in širino, v kateri se lahko posameznik povezuje z drugimi, ter prikaže, kdo so tisti, ki imajo dostop do različnih koristnih informacij in virov, analiza popolnih omrežij pa prikaže tudi ljudi, ki so manj povezani z računalniško posredovano komunikacijo, obenem pa izpostavi ključne osebe, ki različne skupine povezujejo med seboj (Garton in drugi 1997).

3.2 Značilnosti

Za analizo socialne opore je bistveno razumevanje značilnosti socialnega omrežja, saj lahko z njimi pojasnimo posameznikovo vedenje v njegovem socialnem okolju. Med glavne značilnosti tako raziskovalci štejejo velikost omrežja, moč vezi med člani,

gostoto in homogenost (oziroma heterogenost) omrežja ter geografsko razporeditev njegovih članov:

- **Velikost omrežja** – prednost velikih omrežij je predvsem v večji dostopnosti virov in njihovi raznolikosti. Ob velikem številu članov omrežja je lažje najti oporo, obenem pa se ta lahko razprši na več oseb, kar pomeni manjšo obremenitev za posameznega ponudnika opore. Večje omrežje je navadno tudi bolj raznoliko, kar pomeni lažji dostop do vseh oblik socialne opore in s tem širši pogled na reševanje konkretne situacije. Vse te prednosti velikega omrežja torej ne vplivajo neposredno na socialno oporo, ampak vplivajo na gostoto omrežja, saj se z velikostjo gostota manjša, ker se člani med seboj ne poznajo tako dobro kot v manjših omrežjih. Zavedati se je treba, da niti velikost celotnega omrežja niti velikost samo najbližjega dela omrežja ne pogojujeta posameznikove percepcije o kakovosti in ustreznosti socialne opore (Sarson v Hlebec in Kogovšek 2004, 25). Velikost omrežja vpliva predvsem na druge dejavnike, kot sta struktura, in kot rečeno, gostota omrežja, ki pa dejansko vplivajo na oporo, vendar je njihov vpliv ponovno odvisen od konteksta situacije, v kateri se pojavi potreba po opori (Hlebec in Kogovšek 2004, 25).
- **Moč vezi** – delimo jih na šibke in močne. Šibke vezi so navadno redko vzdrževane, neintimne vezi, kot so npr. odnosi s sodelavci, s katerimi oseba nima skupnih nalog in tudi nima skupnih prijateljev. Močne vezi pa so kombinacija intimnih odnosov, nujenja obojestranskih uslug, pogostih stikov ter jih najdemo navadno med bližnjimi prijatelji in sorodniki. Osebe, med katerimi so vezi močne, bodo verjetneje delile svoje vire, vendar so omejene s svojim (najverjetneje manjšim) omrežjem. Obratno bo med osebami s šibkejšimi vezmi redkeje prišlo do izmenjave, vendar pa je lažje pridobivanje novih, bolj raznolikih oblik virov pomoči, saj se omrežja oseb s šibkimi vezmi manj prekrivajo in pokrivajo širši spekter družbe (Garton in drugi 1997). Intimni odnosi s pomembnimi drugimi so se v številnih raziskavah izkazali za pomemben dejavnik tako dobrega počutja in zdravja kot tudi vir stresa in nezadovoljstva, saj motnje v njih oziroma njihova izguba lahko učinkuje negativno. Veliko razliko predstavlja že samo ena intimna oseba v osebni omrežju socialne opore v primerjavi z omrežjem, kjer take osebe ni. Vendar pa imajo šibkejša, oddaljena vezi v omrežju prav tako pomembno vlogo, saj nudijo

različne vrste socialne opore, ki je pri bližnjih ni mogoče dobiti (tu imamo pogosteje v mislih informacijsko in instrumentalno oporo, kadar npr. iščemo službo oziroma imamo pokvarjen avto), zato je osredotočanje samo na najintimnejše odnose preveč omejevalno in lahko izpušča pomembne elemente pri raziskovanju socialne opore (Hlebec in Kogovšek 2004, 24).

- **Gostota omrežja** – redkejša omrežja so se v raziskavah izkazala za učinkovitejša, predvsem v času večjih življenjskih sprememb, kot so ločitev, izguba in iskanje novega delovnega mesta in celo ob smrti partnerja (gostejše omrežje lahko ovira dostop do alternativnih virov socialne opore), kjer bi pričakovali obratno (Sarason, Vaux, Campbel, Hirsch in drugi v Hlebec in Kogovšek 2004, 25), a zahtevajo več truda za ohranjanje in vzdrževanje (čeprav se je ob pojavu spletnih socialnih omrežij to precej poenostavilo), poleg tega pa lahko preveč različnih mnenj povzroči večjo zmedo in s tem stisko pri prejemniku opore (Fischer v Hlebec in Kogovšek 2004, 25). Poleg tega raziskave Marsdena, Wellmana in Wortleya kažejo, da je v gostejših omrežjih, kjer se člani bolje poznajo in imajo daljšo zgodovino dejanj opore, tudi percepcija o razpoložljivosti le-te višja, kar v praksi pomeni, da posameznik aktivira večji delež najbližjega omrežja kot v večjih, redkejših omrežjih (Hlebec in Kogovšek 2004, 26).
- **Homogenost oziroma heterogenost omrežja** – nanjo vpliva predvsem velikost omrežja. Člani večjih omrežij se med seboj bolj razlikujejo po svojih socialnih lastnostih, torej je omrežje heterogeno in tudi kompleksnejše v svoji strukturi. Homogenost najdemo v manjših omrežjih, v tradicionalnih delovnih skupinah in vaških skupnostih, ki so dobra za ohranjanje obstoječih virov, medtem ko heterogena omrežja omogočajo lažje pridobivanje novih virov (Garton in drugi 1997).
- **Geografska razporeditev** – meri dejansko geografsko oddaljenost ali časovno oddaljenost med člani omrežja. Večji pomen je imela v preteklosti, saj je ključno vplivala na dostopnost socialne opore, danes pa tehnologija omogoča relativno poceni in hitro komunikacijo, ki ni odvisna od oddaljenosti.

Vendar pa se moramo ob upoštevanju velikosti in gostote omrežja zavedati tudi pomembnosti sestave omrežja, ki neposredno vpliva na kakovost prejete pomoči (bližji

prijatelj se bo hitreje in primerneje odzval na težave posameznika kot oseba, ki mu ni tako blizu), in konteksta konkretne situacije, kjer se lahko potreba po določeni vrsti podpore s časom spreminja (Hlebec in Kogovšek 2003, 116).

3.3 Spletna socialna omrežja

Castells meni, da živimo v času miselne in družbene revolucije, ko tehnologija omogoča združevanje besedila, slik, zvokov in drugih zapisov informacij v isti globalni sistem ter ob pogoju odprtega dostopa predstavlja premik v komunikaciji, primerljiv z izumom abecede. Prepoznavanje teh sprememb v komunikaciji bolj kot sam tehnološki napredek, internacionalizacija produkcije in drugi sistemski procesi pojasnjuje spremembe na ravni kulture in družbenih odnosov. Ta »nov komunikacijski sistem«, kot ga poimenuje Castells, spreminja komunikacijo na množični, organizacijski, skupinski, medosebni in osebni ravni. Njegovi glavni lastnosti sta vključenost in izčrpnost, saj po definiciji zajema praktično vse oblike komuniciranja, mnoga in različna mnenja, ideje, interese, vrednote, tako da je, če komunikacijo dojemamo kot bistveni element kulture, ta novi globalni sistem res eden od ključnih dejavnikov sprememb v kulturi (Castells in Poster v Oblak in Petrič 2005, 23).

Priljubljenost in število spletnih socialnih omrežij naraščata vse od njihovega nastanka v Združenih državah Amerike leta 1997 s prvo tako spletno aplikacijo SigDegrees.com (ki je bil po mnenju mnogih pred svojim časom in se zato ni obdržal), »krivci« za popularnost danes, Myspace, Friendster in Facebook, pa so začeli nastajati pet let pozneje v ugodnejših razmerah, ko je bil internet že splošneje dostopen, spletna tehnologija pa je omogočala razvoj kompleksnejših aplikacij. Vsem so skupne nekatere ključne funkcije, med seboj pa se razlikujejo po vrsti oseb, ki posamezno stran uporabljajo. Tako nekatera spletna omrežja privlačijo popolnoma raznolike profile ljudi, medtem ko so druga usmerjena konkretnije in združujejo uporabnike glede na jezik, raso, nacionalnost oziroma kakšno drugo lastnost posameznikove identitete (Boyd in Ellison 2008, 210).

Tako kot druge računalniško posredovane komunikacije spletna socialna omrežja omogočajo mreženje, spoznavanje popolnih tujcev. Ključna razlika je oblikovanje drugim vidnega seznama uporabnikov, kar omogoča ustvarjanje vezi na podlagi neke skupne točke (skupni prijatelj, interes ipd.), ki se drugače ne bi vzpostavile. Vendar pa

ni namen vseh uporabnikov ustvarjati nove vezi s spoznavanjem novih ljudi, ampak le uporaba spletnih socialnih omrežij za komunikacijo z osebami, ki so že člani njihovega razširjenega omrežja (Boyd in Ellison 2008, 211).

Tehnično lahko spletno socialno omrežje opredelimo kot storitev Web 2.0, ki posamezniku omogoča gradnjo javnega oziroma poljavnega profila znotraj omejenega sistema, oblikovanje seznama drugih uporabnikov storitve, s katerimi uporabnik vzpostavi povezavo, ter ogledovanje in brskanje po seznamih drugih uporabnikov. Uporabnik ob registraciji vnese mnogo osebnih podatkov, kot so starost, lokacija, interesi ipd., večina strani omogoča tudi prikaz profilne slike. Tako si posameznik ustvari osebni profil, kjer si začne z nabiranjem »prijateljev« graditi egocentrično spletno omrežje. Nekatere strani omogočajo spreminjanje oblike profila z urejanjem kode HTML (npr. Myspace), druge dovoljujejo dodajanje različnih aplikacij za bolj personaliziran profil (npr. Facebook). Ena od ključnih strukturnih razlik med spletnimi socialnimi omrežji je javna vidnost profila – za nekatere strani uporabniku ni treba biti član, da lahko vidi profile drugih (Friendster), pri Myspaceu pa se uporabnik odloči, komu bo njegov profil viden (vsem ali samo prijateljem). Profil na Facebooku je privzeto viden vsem uporabnikom, ki so člani istega omrežja (npr. država, fakulteta ...), lahko pa pozneje posameznik sam določi, komu bo dostop do profila preprečil. Polno viden profil vsem uporabnikom Facebooka ni mogoč. Seznam s člani osebnega omrežja je kot ključna komponenta spletnega socialnega omrežja navadno viden vsem članom omrežja, ki imajo dostop do profila, v nekaterih primerih pa ga je mogoče tudi skriti (pri Myspaceu je seznam treba zbrisati iz izvorne kode strani, Facebook in LinkedIn pa imata to funkcijo že vgrajeno) (Boyd in Ellison 2008, 212).

Po registraciji začne uporabnik z identifikacijo oseb, s katerimi želi vzpostaviti povezavo. Te osebe se imenujejo »prijatelji« (ang. friends), »kontakti« (ang. contacts), lahko tudi »oboževalci« (ang. fans) ali »followerji«, odvisno, ali stran zahteva obojestransko potrditev poznanstva ali ne. Pojem »prijatelj« je v tem primeru lahko zavajajoč, saj se ljudje povezujejo iz najrazličnejših razlogov, torej ne nujno zaradi iskanja prijateljstva. Večina strani omogoča objavljanje sporočil oziroma komentarjev na profilu »prijateljev«, nekatere dovoljujejo tudi pošiljanje zasebnih sporočil (podobno e-pošti). Funkcije se tako med stranmi razlikujejo, mnoge imajo možnost objavljanja fotografij in video posnetkov, blogov ter omogočajo pogovore med člani omrežja (ang. instant messaging). Hkrati se razvija tudi mobilna tehnologija, tako da je mogoča

dostopnost tudi z mobilnega telefona. Nekatere strani imajo določeno ciljno populacijo glede na geografsko regijo ali jezikovno skupino, čeprav so zaradi globalne dostopnosti v tem pogledu pogosto neuspešne. Druge so oblikovane za specifične skupine ljudi, npr. glede na versko pripadnost (ChristUnion.com), spolno usmerjenost, politično usmeritev in še kakšno lastnost, ki nas (ali pa si to želimo) identificira. O veliki popularnosti spletnih socialnih omrežij pričajo tudi omrežja za živali (Dogster, Catster), kjer profile iz očitnih razlogov navadno urejajo njihovi lastniki (Boyd in Ellison 2008, 213). Tako so tudi številne spletne strani, ki uporabnikom omogočajo deljenje slik, glasbe, videov ipd., začele zaradi spletnih socialnih omrežij kot globalnega fenomena uvajati te funkcije na svojih straneh (npr. Flickr, LastFM, YouTube) (Boyd in Ellison 2008, 216).

Z uspehom spletnih socialnih omrežij se spreminja tudi organizacija spletnih skupnosti. Spletne strani so organizirane glede na interes, medtem ko so spletna socialna omrežja organizirana okrog ljudi kot osebna, egocentrična omrežja s posameznikom v središču njegove skupnosti. Zdi se, da se svet ne organizira več okrog interesnih skupin, ampak okrog omrežij (Wellman v Boyd in Ellison 2008, 219). Za razumevanje in analizo spletnih socialnih omrežij je zato treba definirati naslednje kriterije, ki opredeljujejo različne oblike komuniciranja prek interneta (Anderson in drugi v Oblak 2000, 1059):

1. **tip komunikacijskega razmerja**, kjer ločimo med vrstami komunikacije – medosebna komunikacija eden z enim, skupinska ali mrežna v razmerju mnogi z mnogimi in množično komuniciranje enega z mnogimi;
2. **smer komunikacije**, kjer glede na možnost uporabnika, da se odzove na sprejeto sporočilo, ločimo med enosmerno in dvosmerno komunikacijo;
3. **komunikacijsko odzivnost**, ki ponuja ločevanje med sinhronim in asinhronim komuniciranjem glede na dejstvo, ali so uporabniki hkrati priključeni na mrežo ali ne;
4. **obliko posredovane vsebine** – poleg besedila danes mnoga računalniško posredovana komuniciranja omogočajo tudi pošiljanje multimedijskih sporočil, ki vključujejo tudi slike, zvok in video;
5. **značaj komunikacijskega razmerja** – tu ločimo med zasebnim in javnim komuniciranjem, kjer sta za zasebno komuniciranje značilna zaprtost in

nedostopnost drugih udeležencev, za javno pa obča dostopnost in javna razkritost.

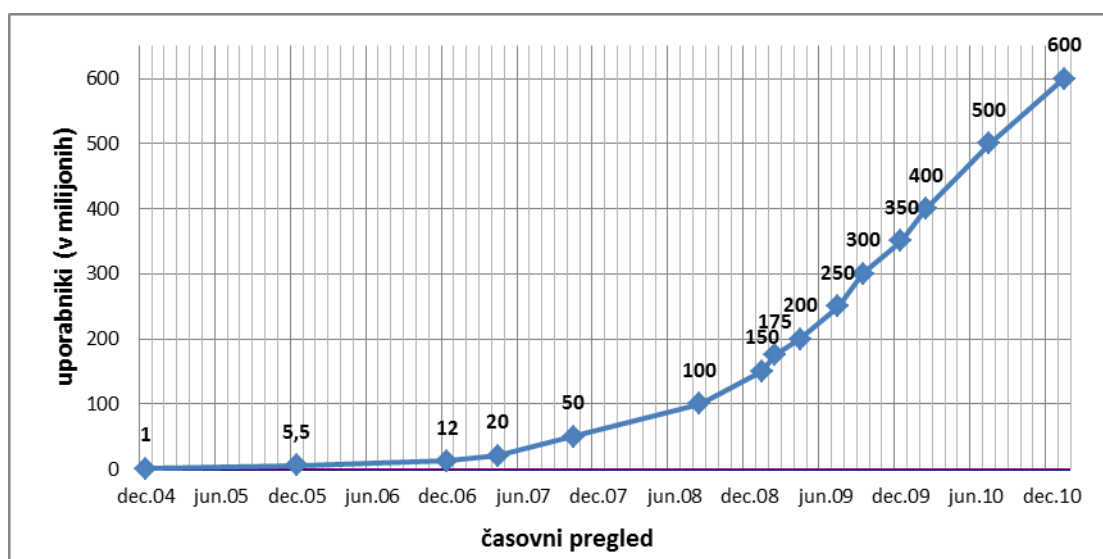
Razvijalci spletnih socialnih omrežij poskušajo omogočiti kar največ različnih oblik komuniciranja, da bi s tem pridobili čim širši spekter uporabnikov. Najboljši primer je Facebook, ki s svojimi orodji omogoča prav vse prej omenjene oblike komunikacije.

3.3.1 Facebook

»*Narediti svet bolj odprt in povezan.*« To je poslanstvo, s katerim je Facebook postal največje socialno omrežje na svetu. Trenutno ima več kot 600 milijonov aktivnih uporabnikov, od katerih se nanj vsak dan prijavi polovica; 900 milijonov ustanovljenih skupin, grup in dogodkov, uporabniki mesečno objavijo več kot 30 milijard vsebin, kot so slike, blogi in drugo, uporabljati pa ga je mogoče v 70 jezikih. Ljudje zanj porabijo skupaj 700 milijard minut mesečno in je med najbolj obiskanimi spletnimi stranmi na svetu (Facebook). Leta 2010 je vsako sekundo pridobil skoraj osem uporabnikov, največji delež pa predstavlja populacija od 18 do 34 let, čeprav je najhitreje rastoča starostna skupina 65 let in več (v letu 2010 se je povečala kar za 124 %). V Sloveniji je trenutno več kot 620 tisoč uporabnikov, kar presega 30 % celotne populacije in znaša skoraj polovico vseh uporabnikov interneta pri nas. 33 % slovenskih uporabnikov Facebooka je v starostni skupini 25 do 34 let, 31 % pa je starih od 18 do 24 let. Število uporabnikov s starostjo pada, saj starejši od 34 let v Sloveniji predstavljajo 17 % registriranih uporabnikov Facebooka, starejši od 44 let pa le 6 % (Socialbakers).

Ob ustanovitvi v začetku leta 2004 je bil za razliko od ostalih takratnih spletnih socialnih omrežij omejen le na študentsko omrežje Harvarda, tako da je bil za registracijo potreben ustrezen (harvard.edu) elektronski naslov. S časom je začel podpirati še druge univerze, a je bil ob registraciji univerzitetni elektronski naslov še vedno nujen, s čimer so stran ohranjali relativno zaprto in pri uporabnikih vzbudili občutek zasebne skupnosti. Septembra 2005 so stran z dovoljenjem administratorja lahko začeli uporabljati tudi srednješolci, z ustreznim e-naslovom pa tudi osebe, zaposlene znotraj določenih korporativnih omrežij, pozneje pa si je lahko profil ustvaril kdor koli (Boyd in Ellison 2008).

Graf 3.1: Rast števila uporabnikov Facebooka

Petrič pravi, da se članstvo brez posebnega truda povečuje eksponentno, saj lahko uporabnik avtomatsko pošlje povabilo v omrežje vsem kontaktom v imeniku elektronske pošte. Tako gre bolj kot za graditev novega omrežja kot za ohranjanje dejanskega socialnega omrežja. Med seboj se povežejo prijatelji, stari znanci, ljudje, ki so vsak dan v neposrednem stiku, in tisti, ki so v preteklosti delili socialni krog, pa ga danes ne več. Vzpostavljajo se tudi nove, šibkejšje vezi, pogosto prijatelji prijateljev ali zanimivi neznanci, ki lahko igrajo pomembno vlogo pri kopičenju socialnega kapitala (Crnović 2007).

Facebook ima mnogo funkcij in orodij, ki jih lahko za bolj personalizirane profile razvijajo tudi zunanji razvijalci. Dnevno se dodajajo in spreminjajo, a »hrbtenica« strani ostaja enaka. V času pisanja so ključna orodja in funkcije (Facebook):

- *Domača stran* je uporabnikova osnovna stran. Od tu ima dostop do vseh ostalih, v nadaljevanju opisanih funkcij. Med drugim prikazuje tudi, kdo ima rojstni dan in dogodke, predvidene za ta dan. Prikazana so povabila drugih članov omrežja za vključitev v razne skupine in uporabo najrazličnejših aplikacij, predlogi za igre na Facebooku in povezave do stvari, ki so vredne ogleda.
- *Profil* je posameznikova osebna stran. Osrednji del profila je »Zid«, kjer je mogoče prikazovati svoje objave, predvsem pa nanj lahko pišejo drugi. Tu se prikazujejo vse uporabnikove aktivnosti na Facebooku, koga je sprejel ali dodal v omrežje, katerega dogodka se je udeležil ali pa se ga bo, komentarji, ki jih je

objavil drugim, skupine, v katere si je včlanil, in še marsikaj. Na profilu so objavljeni osebni podatki, ki jih oseba želi deliti z drugimi, slike in fotoalbumi, videi in seznam Prijateljev, ki jo lahko drugi pregledujejo. Uporabnik lahko z »nastavitvami zasebnosti« točno nastavi, kdo ima dostop do informacij in objav na profilu in kdo ne.

- *Novice* so osrednji del domače strani in prikazujejo objave Prijateljev¹. Tu uporabnika vprašanje »O čem razmišljaš?« vabi, da z drugimi deli svoje misli, slike, video posnetke ali povezave. Novice je mogoče spremljati kronološko ali izbirno s funkcijo »Vroče novice«, kjer so prikazane samo objave Prijateljev, ki so dobile največ odziva drugih.
- *Sporočila* omogočajo pošiljanje zasebnih sporočil eni ali več osebam hkrati, še najbolj so podobna elektronski pošti.
- *Klepet* omogoča sinhrono komunikacijo z drugimi člani omrežja, ki so v istem času prijavljeni na Facebooku. Odprtih je lahko več pogovornih oken, tako da ima uporabnik sočasno več ločenih pogovorov, v okviru skupine pa lahko v enem pogovornem oknu sodeluje tudi več članov hkrati.
- Uporabniki se lahko povezujejo v *omrežja, skupine in strani »Všeč mi je«*. Tako je mogoče najti osebo z istimi interesi. Omrežja nastajajo navadno na geografski, izobraževalni ali korporativni ravni, posameznik pa se lahko sam odloči, kateremu bo pripadal. Skupine omogočajo ljudem z istimi interesi, da se združujejo ter znotraj njih pridobivajo in delijo informacije o skupnem interesu. Stran »Všeč mi je« je lahko ustvarjena za posameznika, organizacijo, glasbeno skupino ali samo idejo in predstavlja nekakšen klub oboževalcev. Za razliko od navadnega profila ima lahko neomejeno število »oboževalcev« (osebni profil je trenutno omejen na 5000 Prijateljev), katerim lahko upravitelj strani enostavno pošilja novice, ki se prikažejo na domači strani, in se tako oglašuje.
- *Dogodki* omogočajo povabilo Prijateljev na razstavo, koncert, druženje ali kakršno koli drugo socialno dejavnost. Lahko so odprtega ali zaprtega tipa, na

---

¹ Z oznako »Prijatelj« bomo od tu dalje označili osebo, ki jo posameznik doda ali sprejme v svoje spletno omrežje (ta izraz se uporablja tudi na Facebooku). Velika črka je uporabljena, ker ne gre za običajni pomen besede, saj odnosi v spletnem omrežju niso nujno prijateljski in imajo lahko tudi drugačno ozadje (služba, sorodstvene vezi ipd.).

strani dogodka pa je mogoče potrditi udeležbo, s čimer uporabnik pokaže drugim, kam gre oziroma kje je bil. Stran vsebuje podatke o času in kraju izvedbe, organizatorju in dodatnih informacijah o prihajajočem dogajanju.

- *Komentarji* so možni pod vsako objavo, uporabna pa je tudi funkcija »*Všeč mi je*«, s katero uporabnik brez komentarja pokaže članu omrežja, da mu je njegova objava všeč. Možnosti »Ni mi všeč« ni, vendar se zdi, da ima sarkastična uporaba gumba »Všeč mi je« podoben učinek, kar se tudi s pridom uporablja.

Zgoraj so opisane le najbolj ključne funkcije, na strani je mogoče še pisanje *Zapiskov*, pošiljanje virtualnih daril in »dreganje« Prijateljev, vse z namenom opozoriti nase. Facebook je dostopen tudi prek mobilnega telefona, kar danes uporablja že več kot 200 milijonov ljudi (Facebook). Omogoča vse vrste komunikacijskih razmerij (z objavo na zidu komuniciramo eden z mnogimi, pogovori v okviru skupin potekajo mnogi z mnogimi, komentarji pod slikami so komunikacija mnogih z enim, zasebni klepet pa omogoča pogovor eden z enim), sinhrono (Klepet) in asinhrono (Sporočila) komunikacijo v eno ali obe smeri, ki je lahko javna (objava na Zidu) ali zasebna (Sporočilo), pošiljati in objavljati pa je mogoče multimedijska sporočila z besedilom, slikami, zvokom in video vsebinami. Omogočene so številne opcije za nastavitve uporabniškega računa, zasebnosti in urejanja seznamov Prijateljev, tako da je posameznik sam odgovoren, kolikšen delež svojega življenja bo delil z drugimi.

4 PREGLED OBSTOJEČIH RAZISKAV

Internet danes v razvitem svetu uporablja že večina odraslega prebivalstva, zadovoljstvo s prejeto in razpoložljivo oporo pa je en od pogojev za dobro počutje. Zelo na mestu je torej vprašanje, kako z orodji, ki jih ponuja, vpliva na osebne odnose in kako posledice teh odnosov vplivajo na socialno oporo posameznika (Hlebec in drugi 2006).

Številne raziskave poročajo o pozitivnem vplivu interneta in orodij, ki jih nudi, na socialno oporo, predvsem zaradi olajšane komunikacije tako v času kot prostoru. Komunikacija je hitrejša, saj so člani omrežja na dosegu tipkovnice, kar pomeni, da uporabnikom ostane več časa za druge stvari, med drugim tudi za osebno komunikacijo in druženje. Lažje je tudi ohranjanje stikov v geografsko bolj razpršenih omrežjih, odsotnost potrebe po fizični prisotnosti pa omogoča tudi ustvarjanje novih stikov, ki lokalno geografsko niso omejeni. Omrežja internetnih uporabnikov so bogatejša, saj je omrežje zaradi na spletu pridobljenih stikov večje, kar ima (prej natančneje opisane) potencialne pozitivne učinke na dostopnost in razpoložljivost socialne opore, zaradi poenostavljene komunikacije pa so uporabniki spleta tudi pogostejše v stiku s člani svojega omrežja in zanje porabijo več časa (Hlebec in drugi 2006, 10).

Po drugi strani se kažejo tudi negativni vplivi spleta. Putnam pravi, da internet ne more nadomestiti osebnega mreženja, saj naj bi bili virtualni odnosi revnejši in šibkejši. Tako enostavno ustvarjene vezi so površinske in šibkejše, manj obstojne ter jih ni težko prekiniti, komunikacija znotraj vezi pa je oslABLJENA zaradi pomanjkanja neverbalnih znakov. Funkciji spleta sta bolj opravljanje konkretnih nalog in preživljanje prostega časa. Zato je posameznik izoliran od odnosov v živo, zabavo mu predstavljajo raznovrstna orodja na internetu, za vsakodnevne opravke, kot sta plačevanje položnic in nakup hrane, oblačil oziroma česar koli, pa tudi ni več treba zapustiti udobja svojega stola. Ne nazadnje nove tehnologije omogočajo delo od doma, kar pomeni več dela in manj časa tako za druženje z bližnjimi kot za spoznavanje novih oseb (Hlebec in drugi 2006, 10).

Zaradi kompleksnosti pojma ni mogoče dati enoznačnega odgovora o vplivu interneta na socialno oporo. Rezultati raziskav, ki merijo to povezavo, so odvisni od konkretnega namena raziskave, prav tako od uporabljene metode. Vpliv interneta na posameznika je

odvisen od številnih osebnostnih in družbenih dejavnikov, zato je tudi ustrezen odgovor odvisen od konkretne situacije in pristopa raziskovanja (Hlebec in drugi 2006, 11) ter zato bom v nadaljevanju predstavil nekaj konkretnih raziskav na to temo.

4.1 Internet in spletna socialna omrežja kot vir socialnega kapitala

Raziskava Ellisonove in drugih (2007) je preučevala odnos med uporabo Facebooka ter ohranjanjem in ustvarjanjem socialnega kapitala pri študentski populaciji. Ugotovili so pozitivno korelacijo z vsemi oblikami socialnega kapitala, kar pomeni, da se večja intenzivnost rabe Facebooka odraža v povečanem socialnem kapitalu. Anketiranci so Facebook uporabljali v veliki meri za ohranjanje stikov s starimi prijatelji in za ponovno vzpostavljanje stikov z osebami, s katerimi so imeli v preteklosti kakšno vez, npr. s sošolci iz srednje šole ipd. V prvi vrsti so bolj kot za vzpostavljanje novih vezi, torej spoznavanje novih oseb, Facebook uporabljali za povezovanje z osebami iz življenja, ločenega od interneta.

Tako ni presenetljiva ugotovitev raziskave, da uporaba Facebooka še najbolj vpliva na ohranjanje in kopičenje premostitvenega socialnega kapitala, saj spletna socialna omrežja omogočajo ohranjanje šibkih vezi enostavno in poceni. (Ellison in drugi 2007). Ta vpliv je najmočnejši pri študentih, ki imajo drugače težave z začenjanjem pogovorov in na splošno z vzpostavljanjem stikov z drugimi, ker lahko na Facebooku (ki omogoča precej lažjo participacijo) to naredijo enostavneje. Spletna socialna omrežja so tako zaradi svoje heterogenosti odlična za kopičenje in ohranjanje premostitvenega socialnega kapitala. Od teh raznovrstnih, šibkih vezi v redkejših omrežjih lahko pričakujemo informacijsko oporo, saj so dober vir poslovnih zvez in poznanstev, medtem ko je vpliv premostitvenega kapitala na emocionalno oporo manjši.

Spletna socialna omrežja s tehničnimi zmožnostmi omogočajo, da latentne vezi² med člani določene skupine »napredujejo« v šibke vezi (Haythornthwaite v Ellison in drugi 2007, 1144). Facebook omogoča ogledovanje osebnih informacij in celotnih omrežij posameznika, kar pomeni, da je lažje najti oziroma prepoznati tiste osebe, ki bi znale biti v določeni meri koristne, to pa je lahko povod za aktiviranje latentnih vezi. Glede na intenzivnost uporabe Facebooka raziskava ugotavlja, da imajo manj samozavestne osebe, ki Facebooka ne uporabljajo, tudi veliko manj premostitvenega socialnega

---

² Latentne vezi so tiste omrežne vezi, ki so sicer tehnično mogoče, a niso socialno udejanjene.

kapitala v primerjavi z intenzivnejšimi manj samozavestnimi uporabniki. Pri študentih, pri katerih so ugotovili večjo samozavest, pa razlike v količini socialnega kapitala med bolj in manj intenzivnimi uporabniki ni. To pomeni, da v pogledu socialnega kapitala »revni postanejo bogatejši«, in ne, da bogati postanejo še bogatejši, kot so ugotavljale neke predhodno opravljene raziskave.

Facebook naj bi bil v primerjavi s premostitvenim socialnim kapitalom nekoliko manj uporaben za kreiranje in ohranjanje povezovalnega kapitala. Ker zmanjša ovire za participacijo, omogoča tvorjenje navadno šibkejših vezi in ne močnih, bližnjih razmerij, ki jih navadno povezujemo s povezovalnim socialnim kapitalom in posledično emocionalno oporo. Vseeno se je izkazalo, da ima intenzivnost uporabe lahko pomembno vlogo tudi pri pojasnjevanju količine povezovalnega socialnega kapitala, saj omogoča ohranjanje že prej obstoječih bližnjih razmerij oziroma močnih vezi³.

Zanimivo raba interneta kot neodvisna spremenljivka za pojasnjevanje socialnega kapitala tega ne pojasnjuje statistično značilno, medtem ko je intenzivnost rabe Facebooka statistično značilno pojasnjevala prav vse oblike socialnega kapitala. Ker pa so številne raziskave potrdile pozitivno korelacijo med socialnim kapitalom in socialno oporo, lahko pričakujemo vpliv intenzivnosti rabe Facebooka tudi na socialno oporo.

V nekoliko starejši raziskavi o vplivu interneta na socialni kapital Quan-Haase in Wellman (2002) ugotovita, da internet na kratki rok kopiči socialni kapital, pri tistih, ki ga največ uporabljajo, pa se količina komunikacije v živo in prek telefona ni zmanjšala. Čeprav internet služi predvsem za povezovanje bolj raztresenih vezi, povezuje tudi lokalno skupnost. Prednost interneta vidita v možnosti komunikacije »mnogih z mnogimi«, kjer geografska oddaljenost nima pomena. Spletne skupnosti lahko omogočajo izmenjave različnih mnenj in idej ter socialne opore. Ugotovita, da bo internet s svojimi edinstvenimi funkcijami v prihodnosti vplival na vrsto socialnih dejavnikov, ustvaril nove, pogosto nepričakovane spremembe in obnašanja ljudi, zato pa bo treba tudi spremeniti oziroma prilagoditi razumevanje socialnega kapitala (Quan-Haase in Wellman 2002). Raziskava je še pred uveljavitvijo spletnih socialnih omrežij ugotovila, da bo v prihodnosti internet še bolj zaznamoval in spremenil življenja ljudi,

---

³ Prav tako, kot omogoča preprosto vzdrževanje stikov s šibkimi vezmi. Anketiranci so poročali predvsem o uporabi funkcije na Facebooku, ki prikazuje, kdo praznuje rojstni dan, kar uporabniku omogoča pošiljanje čestitk »Prijateljem« z najmanjšim naporom.

kjer bo, med drugim, postala vloga šibkejših vezi v posameznikovem omrežju pomembnejša.

4.2 Prekomerna raba spletnih socialnih omrežij in socialna opora

Raziskavo o prekomerni rabi interneta in njegovih orodij sta leta 2007 izvedla Elizabeth Hardie in Ming Yi Tee. Ugotavljala sta vlogo osebnosti, osamljenosti in omrežij socialne opore pri internetni odvisnosti. Uporabniki interneta so bili razdeljeni v tri skupine, in sicer v povprečne in prekomerne uporabnike ter odvisnike od interneta.

Izkazalo se je, da prekomerni uporabniki in odvisniki od interneta pridobijo od spletnih socialnih omrežij več socialne opore kot povprečni uporabniki. Ta razlika je najočitnejša pri socialno izoliranih in anksioznih posameznikih, za katere je uporaba interneta lahko zelo koristna, saj omogoča priložnosti za pridobivanje informacij, socialne opore in socialne interakcije. Za druge ima lahko prekomerna uporaba nasprotne učinke, ki se kažejo v zanemarjanju šole, družine in službe.

Raziskava, ki je ugotavljala percepcijo prejete opore posameznika, tako od njegovega osebnega omrežja kot od spletnega socialnega omrežja, je statistično značilne razlike med povprečnimi, prekomernimi uporabniki in odvisniki ugotovila le v primeru spletnih socialnih omrežij, medtem ko so v primeru »offline« socialnega omrežja anketiranci poročali o podobnih stopnjah socialne opore (Hardie in Yi Tee 2007).

5 ANALIZA

5.1 Opredelitev problema in metodologija

V analizi smo ugotavljali morebitni vpliv različne intenzivnosti uporabe Facebooka na posameznikovo percepcijo o socialni opori, ki jo prejmejo od članov njegovega spletnega omrežja. Ker si teorija ni enotna glede korelacije med pojmom, smo postavili naslednja raziskovalna vprašanja:

- *V kakšnem odnosu sta intenzivnost uporabe Facebooka in posameznikova percepcija o instrumentalni socialni opori, prejeti od članov njegovega spletnega omrežja, ter od česa je ta odnos odvisen?*
- *V kakšnem odnosu sta intenzivnost uporabe Facebooka in posameznikova percepcija o prejeti emocionalni socialni opori od članov njegovega spletnega omrežja ter od česa je ta odnos odvisen?*
- *V kakšnem odnosu sta intenzivnost uporabe Facebooka in posameznikova percepcija o dostopnosti članov njegovega spletnega omrežja za druženje (zunaj spletnega okolja, t. i. offline druženje) ter od česa je ta odnos odvisen?*

Povezavo bomo kontrolirali glede na število močnih in šibkih vezi v spletnem omrežju, demografske značilnosti posameznika ter glede na njegovo samozavest in oceno kakovosti življenja, torej dveh dejavnikov dobrega počutja.

Za merjenje percepcije socialne opore smo uporabili prilagojen vprašalnik iz raziskave ISEL (Interpersonal support evaluation list) (Cohen in drugi 1985). Na teh vprašanjih smo izvedli faktorsko analizo in socialno oporo razdelili na ustrezne komponente. ISEL vključuje tudi sklop vprašanj o samozavesti, ki smo ga uporabili v anketi, lestvica, ki meri zadovoljstvo z življenjem, pa je iz raziskave, ki jo je Diener razvil leta 1985 (Ellison in drugi 2007).

Za merjenje intenzivnosti uporabe Facebooka smo uporabili nekoliko prilagojena vprašanja iz raziskave Ellisonove in drugih (2007) o uporabi spletnih socialnih omrežij in socialnem kapitalu. Iz iste raziskave smo uporabili tudi vprašanja, ki merijo zadovoljstvo z življenjem.

Podatke smo zbrali s pomočjo internetne ankete. Ker smo potrebovali uporabnike Facebooka, smo povezavo do ankete posredovali prek njega. Facebook ne omogoča pošiljanja sporočil skupini ljudi, zato smo na njem ustvarili »dogodek«, na katerega smo povabili člane lastnega spletnega omrežja. To je omogočilo, da smo vsem povabljenim na dogodek naenkrat poslali zasebno sporočilo s prošnjo za rešitev ankete in pozivom, naj povezavo do ankete posredujejo tudi svojim prijateljem, ki bi jih anketa utegnila zanimati. Ustvarjeni dogodek je tudi omogočil, da so anketiranci lahko postavili morebitna vprašanja oziroma podali svoj komentar na anketo. Pridobljeni podatki so bili v nadaljevanju obdelani s programskim paketom SPSS.

5.2 Demografski podatki

Anketo je dokončalo skupaj 251 ljudi, od tega 32,7 % moških in 66,1 % žensk. Največ anketiranih je bilo v starostni skupini od 25 do 29 let, in sicer 42,6 %, sledila pa ji je skupina od 18 do 24 let s 35,5 %. Starejših od 35 let je bilo 8,4 %, mlajših od 18 let pa le 2,8 %. 53 % vprašanih ima dokončano srednjo šolo, 36,7 % pa visoko šolo, fakulteto oziroma akademijo. Študentov je bilo med osebami, ki so rešile anketo, 54,2 %, dijakov pa 5,2 %. Zaposlenih je bilo 30,7 % reševalcev ankete, brezposelnih pa 8,8 %, delež učencev v osnovni šoli in upokojenih skupaj pa je bil manjši od enega odstotka. Največ vprašanih je samskih, in sicer 54,6 %, v zunajzakonski skupnosti jih živi 33,5 %. 5,2 % je poročenih, 6,4 % anketirancev pa na vprašanje ni želelo odgovoriti.

5.3 Uporaba Facebooka

Po izključevalnem vprašanju (»Ste registrirani uporabnik Facebooka in ste se v zadnjem mesecu nanj prijavili vsaj enkrat?«) so sledila vprašanja, povezana z uporabo Facebooka, ki merijo intenzivnost uporabe, poleg tega pa vključujejo vprašanje o sestavi spletnega omrežja, s katerim bomo kontrolirali korelacijo med intenzivnostjo uporabe in percepcijo o dobljeni socialni opori od oseb z osebnega omrežja Facebook.

5.3.1 Intenzivnost uporabe Facebooka

Za intenzivnost uporabe Facebooka smo izračunali indeks (Cronbachov $\alpha = 0,78$), ki vključuje štiri vprašanja, ki merijo, koliko časa in kako aktivno je anketiranec dejaven

na Facebooku – koliko oseb ima v omrežju, kako pogosto se prijavlja, koliko časa preživi na Facebooku in kako dolgo je že uporabnik. Indeks vključuje tudi štiri vprašanja z Likertovo lestvico, ki merijo, v kolikšni meri je uporabnik čustveno povezan s Facebookom in v kolikšnem obsegu je ta vključen v njegovo vsakdanje življenje. V anketi je bilo sicer pet vprašanj, a smo eno (V kolikšni meri navedena trditev velja za vas? Drugim ljudem nerad povem, da sem na Facebooku.) izločili, ker je z drugimi spremenljivkami zelo šibko koreliralo. Opisne statistike so predstavljene v Tabeli 5.1.

Tabela 5.1: Intenzivnost uporabe Facebooka

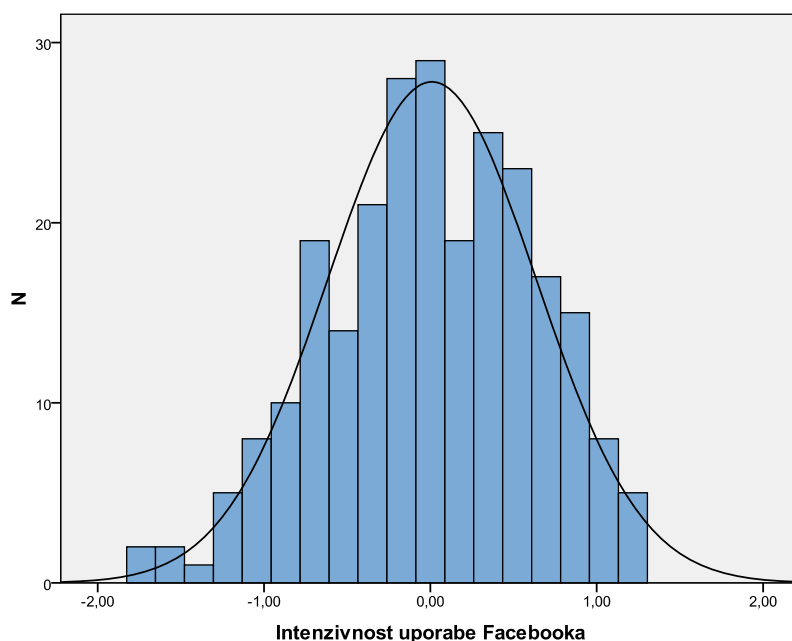
VPRAŠANJA	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
INTENZIVNOST UPORABE FACEBOOKA (Cronbachov $\alpha = 0,78$)	-0,00	0,62
Približno koliko Facebook »Prijateljev« imate? 1 = 10 ali manj, 2 = 10–50, 3 = 51–100, 4 = 101–150, 5 = 151–200, 6 = 201–250, 7 = 251–300, 8 = 301–400, 9 = več kot 400	6,85	2,02
Kako pogosto se prijavite na Facebook? 1 = manj kot enkrat na teden, 2 = enkrat na teden, 3 = nekaj dni v tednu, 4 = vsak dan, 5 = večkrat na dan	4,19	0,90
Približno koliko minut na dan ste v preteklem tednu porabili na Facebooku? 1 = manj kot 10 minut, 2 = 10–30 minut, 3 = 31–60 minut, 4 = 1–2 uri, 5 = 2–3 ure, 6 = več kot tri ure	3,43	1,57
Približno kako dolgo ste že uporabnik Facebooka? 1 = en mesec ali manj, 2 = pol leta, 3 = eno leto, 4 = 2 leti, 5 = 3–5 let, 6 = pet let ali več	4,37	0,84
Uporaba Facebooka je postala moja dnevna rutina	3,71	1,20
Če se nekaj časa ne logiram na Facebook, se mi zdi, da izgubljam stik z okolico.	2,04	1,06
Počutim se del skupnosti Facebook.	2,75	1,07
Bilo bi mi žal, če jutri ne bi bilo več Facebooka.	2,79	1,24

Spremenljivke smo zaradi različnih meril pred računanjem standardizirali. Indeks je tako povprečje standardiziranih posameznih vprašanj. Če ni napisano drugače, smo uporabili Likertovo lestvico s kategorijami od 1 – »Sploh se ne strinjam« do 5 – »Popolnoma se strinjam«.

Indeks intenzivnosti uporabe Facebooka je razporejen simetrično, kar pomeni, da je med anketiranci približno enako število tistih, ki so intenzivnejši uporabniki Facebooka, kot tistih, ki to niso (glej Graf 5.2).

Graf 5.1: Histogram intenzivnosti uporabe Facebooka

5.4 Socialna opora

Za merjenje socialne opore smo uporabili vprašalnik »Interpersonal Social Evaluation List« (ISEL) (Cohen in drugi 1985) in ga prilagodili tako, da se je namesto na posameznikovo osebno omrežje v resničnem življenju osredotočil na njegovo socialno omrežje na Facebooku.

Uporabili smo 29 spremenljivk, ki merijo posameznikovo percepcijo o dobljeni socialni opori. Merska lestvica je pri vseh ordinalna, in sicer so anketiranci stopnjo strinjanja s ponujenimi trditvami ocenjevali s štirimi vrednostmi: 1 – »Sploh ne drži«; 2 – »Deloma ne drži«; 3 – »Deloma drži«; 4 – »Povsem drži«.

11 spremenljivk smo rekodirali, ker imajo obrnjeno mersko lestvico in zato višja vrednost pomeni nižjo socialno oporo. Tako sedaj pri vseh spremenljivkah višja vrednost meri višjo socialno oporo oziroma obratno nižja meri nižjo socialno oporo.

Ta vprašanja merijo posameznikovo percepcijo o dostopnosti oseb v njegovem spletnem omrežju, ki mu lahko nudijo različne dimenzije socialne opore. Tako sklop vprašanj Q11 meri, ali ima anketiranec ljudi, ki so se pripravljene z njim pogovarjati o njegovih problemih, kar predstavlja emocionalno socialno oporo. Vprašanja iz sklopa Q12 merijo dostopnost oseb, ki so se pripravljene družiti in preživljati čas z njim

(druženje), sklop Q13 pa meri dostopnost oseb na Facebooku, ki so mu pripravljene nuditi materialno, oprijemljivo pomoč (instrumentalna socialna opora) (Cohen in drugi 1985). Opisne statistike za vsako vprašanje so predstavljene v Tabeli 5.2.

Tabela 5.2: Deskriptivne statistike in vzorčne uteži iz faktorске analize za sklop vprašanj, ki meri percepcijo prejete socialne opore

SPR.	VPRAŠANJE	ARIT. SREDINA	ST. ODKLON	VZORČNE UTEŽI		
				1	2	3
Q13i	Med "Prijatelji" na Facebooku bi lahko našel nekoga, ki bi zame oddal pomembno pismo na pošti, če jaz ne bi imel časa.	3,64	0,66	0,81	0,03	0,07
Q13c	Med "Prijatelji" na Facebooku bi lahko našel nekoga, ki bi me peljal k zdravniku, če bi ga potreboval.	3,71	0,59	0,79	0,10	0,07
Q13a	Med "Prijatelji" na Facebooku bi lahko našel nekoga, ki bi me prišel iskat, če bi (zaradi kakršnega koli razloga) pristal v zaporu.	3,63	0,7	0,72	0,06	-0,10
Q13h	Med "Prijatelji" na Facebooku bi lahko našel osebo, ki bi me prišla iskat, če bi pristal 15 km od doma in ne bi imel prevoza.	3,54	0,74	0,68	-0,01	0,00
Q13g_R	Rekodirana spremenljivka: Med "Prijatelji" na Facebooku ni skoraj nikogar, ki bi mi pomagal z vsakodnevnimi opravili, če bi bil bolan.	3,32	0,86	0,65	0,02	-0,07
Q13e	Med "Prijatelji" na Facebooku bi lahko našel nekoga, ki bi mi posodil 100 €, če bi jih nujno potreboval.	3,4	0,87	0,64	-0,07	-0,05
Q13j_R	Rekodirana spremenljivka: Med "Prijatelji" na Facebooku bi težko našel nekoga, ki bi me zelo zgodaj zjutraj peljal na letališče.	3,18	1,03	0,61	-0,04	0,09
Q13b	Med "Prijatelji" na Facebooku bi lahko našel nekoga, ki bi skrbel za moj dom (domače živali, zalival rože ipd.), če bi ga moral zapustiti za nekaj tednov.	3,48	0,79	0,56	0,08	-0,16
Q13d_R	Rekodirana spremenljivka: Med "Prijatelji" na Facebooku ni osebe, ki bi mi posodila avto za nekaj ur.	3,16	0,97	0,51	0,02	0,03
Q12b_R	Rekodirana spremenljivka: V mojem omrežju na Facebooku ni nikogar, ki bi zame organiziral rojstnodnevno zabavo.	3,34	0,88	0,44	0,08	-0,31
Q13f_R	Rekodirana spremenljivka: Med "Prijatelji" na Facebooku bi težko našel nekoga, ki bi mi pomagal pri selitvi v novo stanovanje.	3,4	0,96	0,39	0,05	-0,08
Q12i_R	Rekodirana spremenljivka: V mojem omrežju na Facebooku bi težko našel nekoga, ki bi šel z menoj na celodnevni izlet iz mesta.	3,16	0,94	0,36	-0,05	-0,34
Q11d	Med "Prijatelji" na Facebooku imam vsaj eno osebo, na katero se lahko obrnem, če potrebujem predlog, kako se spoprijeti z osebnim problemom.	3,69	0,66	-0,06	0,75	-0,13

SPR.	VPRAŠANJE	ARIT. SREDINA	ST. ODKLON	VZORČNE UTEŽI		
				1	2	3
Q11b_R	Rekodirana spremenljivka: Med "Prijatelji" na Facebooku ni nikogar, ki bi mu lahko zaupal, da mi bo dal dober finančni nasvet.	3,02	0,95	0,00	0,71	0,16
Q11f	Med "Prijatelji" na Facebooku imam vsaj eno osebo, ki mi lahko svetuje, kako se spoprijeti s prerekanjem glede opravljanja družinskih opravil (pospravljanje, sesanje itd.).	3,22	0,99	0,02	0,71	-0,05
Q11c_R	Rekodirana spremenljivka: Med "Prijatelji" na Facebooku ni nikogar, ki bi mi podal objektivno mnenje o mojem načinu reševanja problemov.	3,35	0,87	-0,09	0,70	0,06
Q11a	Med "Prijatelji" na Facebooku imam vsaj eno osebo, katere nasvetom resnično zaupam.	3,63	0,71	-0,03	0,69	-0,06
Q11i	Med "Prijatelji" na Facebooku jih je nekaj, katerim lahko zaupam, da mi bodo pomagali rešiti probleme.	3,42	0,74	0,04	0,67	-0,21
Q11g_R	Rekodirana spremenljivka: Med "Prijatelji" na Facebooku ni nikogar, s katerim bi lahko delil svoje najbolj osebne skrbi in strahove.	3,43	0,92	0,11	0,67	0,06
Q11e	Med "Prijatelji" na Facebooku imam vsaj eno osebo, na katero se mi ni težko obrniti za nasvet glede problemov v spolnosti.	3,24	0,99	0,06	0,64	-0,08
Q11h	Med "Prijatelji" na Facebooku jih je nekaj, ki bi mi lahko dali dober nasvet, kako se spoprijeti s krizo v družini.	3,19	0,83	0,03	0,58	-0,24
Q11j	Med "Prijatelji" na Facebooku imam vsaj eno osebo, na katero se lahko obrnem, če potrebujem nasvet glede zamenjave službe oziroma iskanja le-te.	3,26	0,86	0,15	0,58	-0,04
Q12g	V mojem omrežju na Facebooku jih je kar nekaj, ki jih lahko pokličem, če se počutim osamljenega.	3,38	0,79	-0,05	0,07	-0,78
Q12d_R	Rekodirana spremenljivka: V mojem omrežju na Facebooku me redko kdo povabi, da bi skupaj kaj počeli.	3,31	0,86	0,01	0,11	-0,63
Q12h	V mojem omrežju na Facebooku jih je kar nekaj, s katerimi se redno dobivam oziroma pogovarjam.	3,65	0,62	0,05	0,13	-0,61
Q12e	V mojem omrežju na Facebooku bi enostavno našel nekoga, ki bi se mi pridružil za kosilo.	3,33	0,82	0,31	-0,05	-0,48
Q12a	V mojem omrežju na Facebooku bi lahko našel nekoga, ki bi v petek zvečer z menoj obiskal kino, čeprav bi ga obvestil šele popoldne.	3,36	0,76	0,33	0,05	-0,34
Q12c	V mojem omrežju na Facebooku jih je kar nekaj, s katerimi rad preživljam čas.	3,78	0,52	0,21	0,19	-0,29
Q12f_R	Rekodirana spremenljivka: V mojem omrežju na Facebooku redko koga zanimajo iste stvari kot mene. (IZLOČENO)	3,36	0,82			

5.4.1 Faktorska analiza

Na teh vprašanjih smo izvedli faktorsko analizo. To je ena od metod za redukcijo podatkov, kjer se analizira pojasnljivost opazovanih spremenljivk z manjšim številom faktorjev. Uporablja se za merjenje pojmov, v našem primeru socialne opore, ki jih ni mogoče meriti neposredno in se zato merijo z indikatorji, ki predstavljajo neposredno merljive spremenljivke. Ugotoviti torej želimo, ali je zveze med opazovanimi, manifestnimi spremenljivkami mogoče pojasniti z manjšim številom posredno opazovanih, latentnih faktorjev, kjer faktor predstavlja spremenljivko, ki združuje skupne lastnosti opazovanih spremenljivk.

Ker naj bi naše spremenljivke merile tri različne dimenzije socialne opore, smo nastavili tri kot fiksno število faktorjev. Za prikaz variabilnosti torej sedaj ne potrebujemo več vseh 29 komponent, ampak le te tri, ki skupaj razložijo skoraj velik del variabilnosti.

Korelacijska matrika je pokazala, da vsa vprašanja, razen enega (Q12f_R), dobro korelirajo med seboj, poleg tega pa ni bil noben korelacijski koeficient večji od 0,9 (v nasprotnem primeru bi lahko prišlo do multikolinearnosti). Tako smo faktorsko analizo ponovili brez vprašanja Q12f_R.

Kaiser-Meyer-Olkinova statistika, ki meri primernost vzorca ter primerja velikosti korelacijskih in parcialnih korelacijskih koeficientov, je 0,928, kar je odličen rezultat, saj je faktorska analiza smiselna pri visokih vrednostih te statistike, to je nad 0,5. Bartlettov test homogenosti varianc, s katerim se preizkuša ničelna domneva, da ni odvisnosti med opazovanimi spremenljivkami, pa se je izkazal za statistično značilnega, tako da oba testa potrjujeta, da je uporabljena metoda primerna (glej Prilogo A.1).

Na faktorjih smo izvedli rotacijo ter si tako olajšali interpretacijo. Tako je pred rotacijo večina spremenljivk korelirala s prvo komponento, na drugi in tretji komponenti pa bi teoretično težko našli skupni imenovalec. Odločili smo se za »direct oblimin« metodo rotacije, ker ne moremo zagotovo trditi, da so faktorji teoretično neodvisni. Iz Tabele 5.2 je razvidno, da prvi faktor v veliki meri pojasnjuje sklop vprašanj Q13, drugi faktor sklop Q11 in tretji faktor nekaj vprašanj iz sklopa Q12, skupaj pa pojasnjujejo skoraj polovico vse variabilnosti (glej Prilogo A.2). Indekse za posamezno dimenzijo socialne opore smo izračunali kot povprečje vprašanj, ki so na posameznem faktorju v vzorčni matriki imela vrednost višjo od 0,4. Prvi indeks torej meri instrumentalno socialno

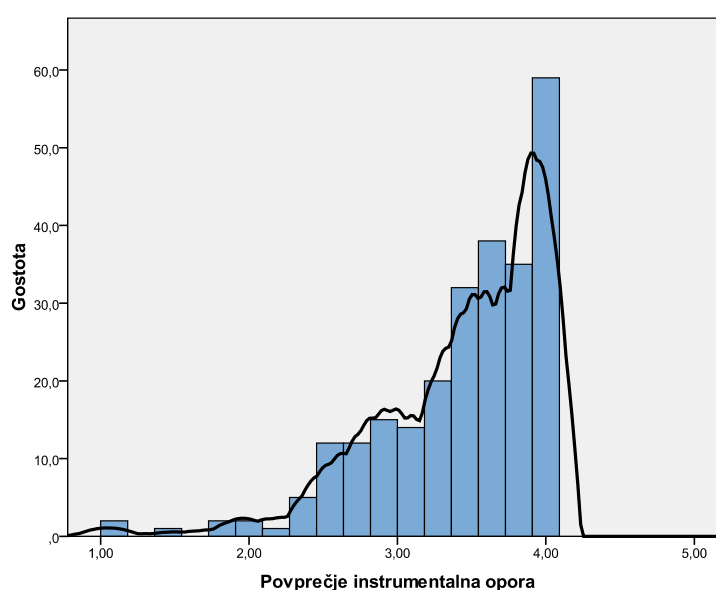
oporo (Cronbachov $\alpha = 0,88$), drugi meri emocionalno socialno oporo (Cronbachov $\alpha = 0,9$), tretji pa predstavlja dimenzijo socialne opore offline druženje (Cronbachov $\alpha = 0,77$).

Tabela 5.3: Deskriptivne statistike za indekse dimenzij socialne opore

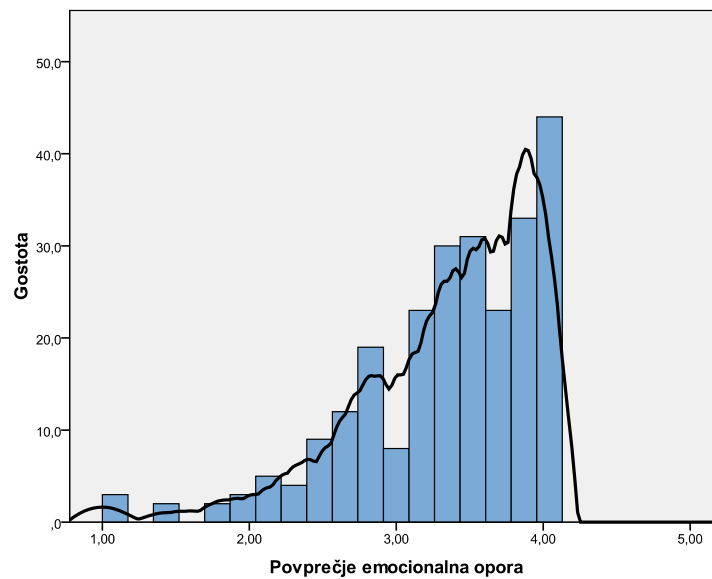
	N	Aritmetična sredina	Mediana	Standardni odklon	Cronbachov α	Minimum	Maksimum
Instrumentalna opora	250	3,44	3,6	0,57	0,88	1	4
Emocionalna opora	251	3,35	3,5	0,62	0,9	1	4
Druženje	250	3,42	3,5	0,61	0,77	1	4

Porazdelitev vseh treh dimenzij socialne opore je precej asimetrična v levo (glej Graf 5.2; Graf 5.3; Graf 5.4), kar pomeni, da ne gre za normalno porazdelitev. Zato smo za ponazoritev gostote spremenljivke namesto krivulje normalnosti raje uporabili krivuljo jedrne gostote (ang. Kernel density plot), saj je pri nenormalno porazdeljenih podatkih to učinkovitejši način predstavitve podatkov. Med anketiranci je tako pri vseh dimenzijah socialne opore več takih, ki socialno oporo, prejeto od članov svojega omrežja Facebook, ocenjujejo precej visoko, kot takih, ki jo ocenjujejo nizko, saj je tudi mediana 3,6 za instrumentalno oporo in 3,5 za emocionalno oporo in druženje (glej Tabela 5.3).

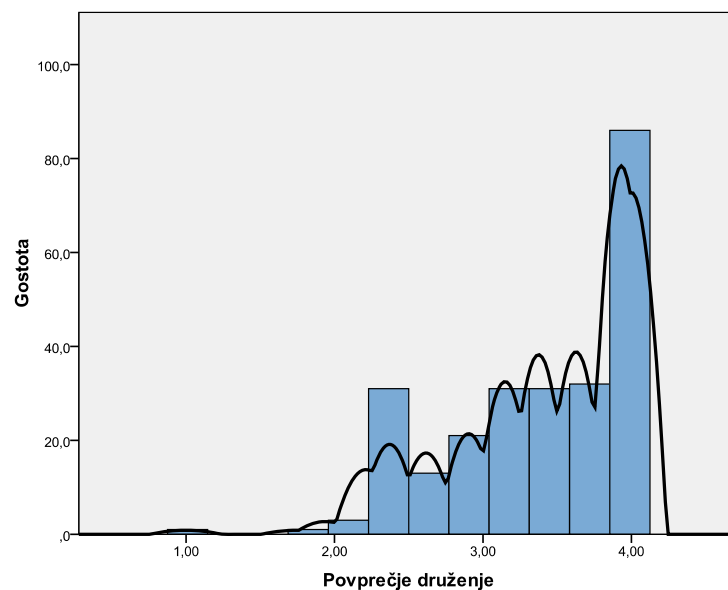
Graf 5.2: Histogram s krivuljo jedrne gostote – instrumentalna opora

Graf 5.3: Histogram s krivuljo jedrne gostote – emocionalna opora

Graf 5.4: Histogram s krivuljo jedrne gostote – offline druženje

5.5 Mere dobrega počutja

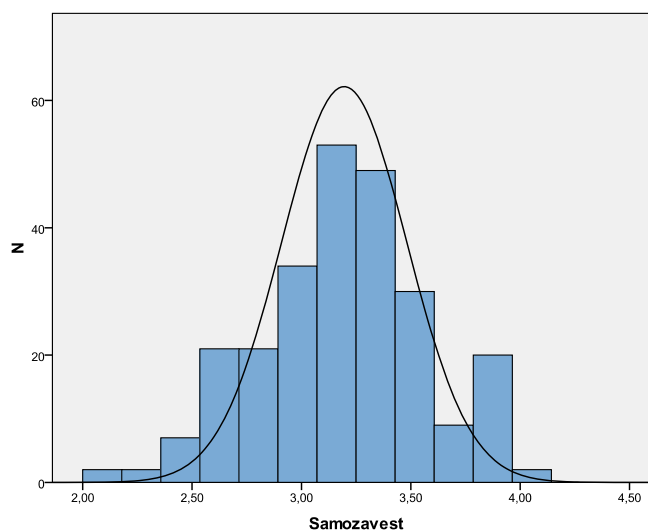
Ker psihološko dobro počutje lahko vpliva na percepcijo socialne opore (Cohen in drugi 1985; Ellison in drugi 2007), smo vključili še dva sklopa vprašanj, ki merita posameznikovo samozavest in njegovo zadovoljstvo z življenjem. Vprašanja o socialni opori so se ocenjevala od 1 – »Sploh ne drži« do 4 – »Povsem drži«, zadovoljstvo z življenjem pa z lestvico od 1 – »Sploh se ne strinjam« do 5 – »Povsem se strinjam«. Indeksa za obe meri smo izračunali s povprečjem posameznega sklopa vprašanj.

Tabela 5.4: Opisne statistike za mere dobrega počutja

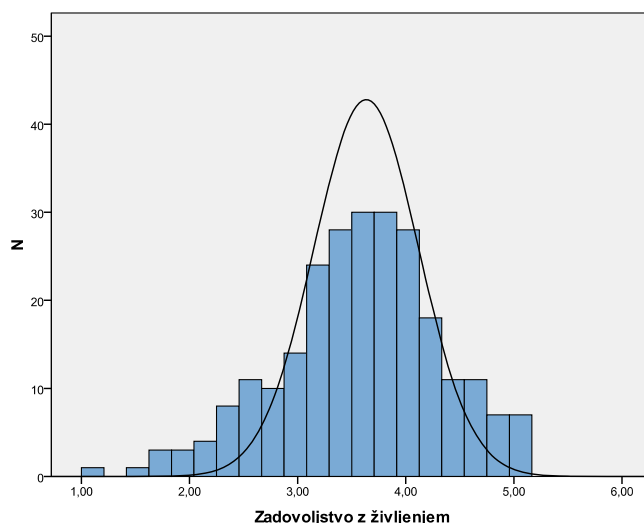
VPRAŠANJA	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON	MIN.	MAKS.
SAMOZAVEST (Cronbachov $\alpha = 0,72$)	3,19	0,38	2	4
Rekodirana spremenljivka: V splošnem ljudje nimajo dosti zaupanja vame.	3,40	0,82		
Imam nekoga, ki je ponosen na moje dosežke.	3,67	0,59		
Rekodirana spremenljivka: Večina mojih prijateljev lažje dosega spremembe v življenju.	2,66	0,79		
Večina ljudi, ki jih poznam, ima dobro mnenje o meni.	3,29	0,55		
Rekodirana spremenljivka: Večina mojih prijateljev je zanimivejša od mene.	2,95	0,74		
S svojim življenjem sem bolj zadovoljen kot večina ljudi.	2,82	0,77		
Rekodirana spremenljivka: Težko sledim tempu svojih prijateljev.	3,26	0,74		
Rekodirana spremenljivka: Mislim, da so moji prijatelji mnenja, da jim nisem preveč v pomoč pri reševanju njihovih problemov.	3,40	0,71		
S svojimi prijatelji sem si bližje kot večina drugih ljudi.	2,86	0,85		
Stvari lahko opravi tako dobro kot večina drugih ljudi.	3,51	0,62		
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM (Cronbachov $\alpha = 0,83$)				
ZADOVOLJSTVO Z ŽIVLJENJEM (Cronbachov $\alpha = 0,83$)	3,57	0,72	1	5
Po večini je moje življenje blizu mojemu idealu.	3,24	0,93		
Imam odlične pogoje za življenje.	3,87	0,82		
Zadovoljen sem s svojim življenjem.	3,88	0,82		
Do sedaj sem v življenju dobil in dosegel stvari, ki so zame pomembne.	3,85	0,87		
Če bi lahko živel še enkrat, ne bi ničesar spremenil.	3,00	1,21		

Porazdelitev izračunanih indeksov je normalna z aritmetično sredino 3,19 za samozavest in 3,57 za zadovoljstvo z življenjem. Statistika, ki meri zanesljivosti merjenja, Cronbachov α , je za samozavest 0,72 in za zadovoljstvo z življenjem 0,83, kar pomeni, da so vprašanja, ki merijo posamezno mero, ustrezna.

Graf 5.5: Histogram – samozavest

Graf 5.6: Histogram – zadovoljstvo z življenjem

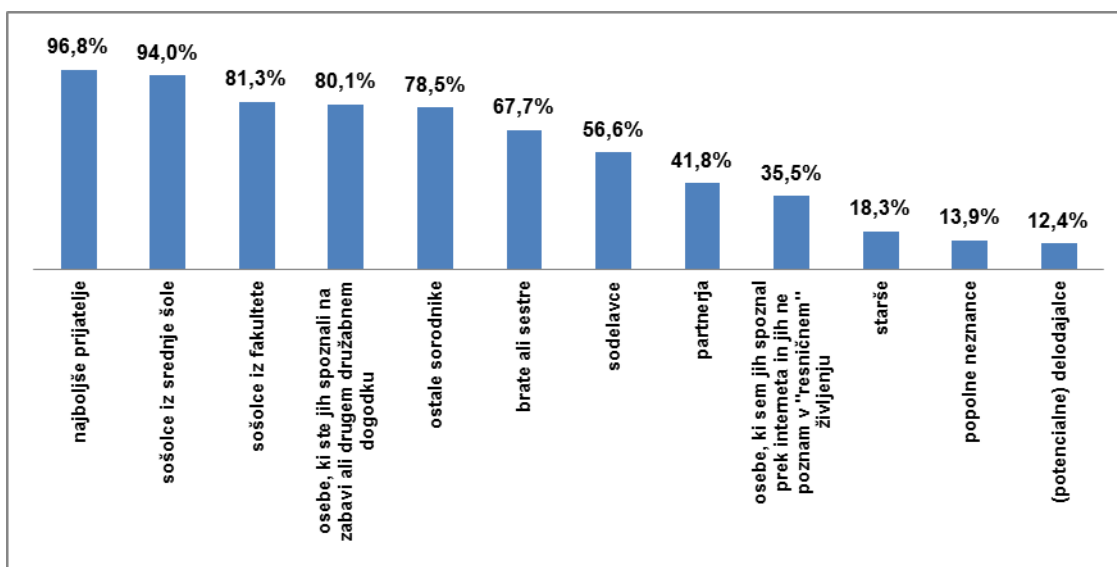
5.6 Sestava spletnega omrežja

Velika večina anketirancev ima v svojem spletnem omrežju najboljše prijatelje in sošolce iz srednje šole (96,8 % in 94 %), prav tako je visok delež sošolcev s fakultete, sorodnikov, ki ne spadajo v najožji družinski krog, ter znancev z raznih družabnih dogodkov. To nam da neki okvirni vpogled, kdo ponavadi sestavlja omrežje Facebook povprečnega uporabnika, seveda pa so deleži zelo odvisni od vrste različnih dejavnikov. Sestava osebnega omrežja v resničnem življenju je tako pomemben dejavnik (mnogi nimajo sester in bratov ali partnerjev, starejši pa imajo lahko že preminule starše), prav tako mnogi člani osebnega omrežja nimajo ustvarjenega profila na Facebooku (kar se

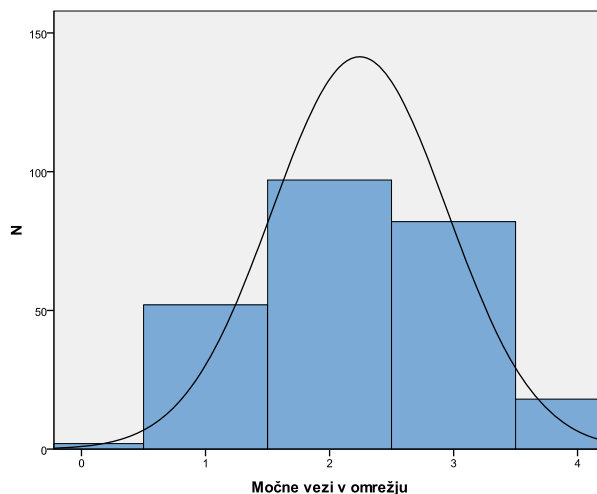
najverjetneje pozna tudi pri odstotku staršev – 18,3 %). Marsikdo si tudi ne želi deliti objavljenih podrobnosti s svojimi starši, ostalimi bližnjimi sorodniki, predvsem pa z delodajalci, saj želi ohraniti določeno mero zasebnosti, da bi se izognil konfliktom v »resničnem življenju«. Po drugi strani ima 35 % anketirancev v spletnem omrežju osebe, ki jih pozna le preko interneta, 13,9 % pa celo popolne neznance (glej Graf 5.1).

Graf 5.7: Sestava omrežij anketirancev

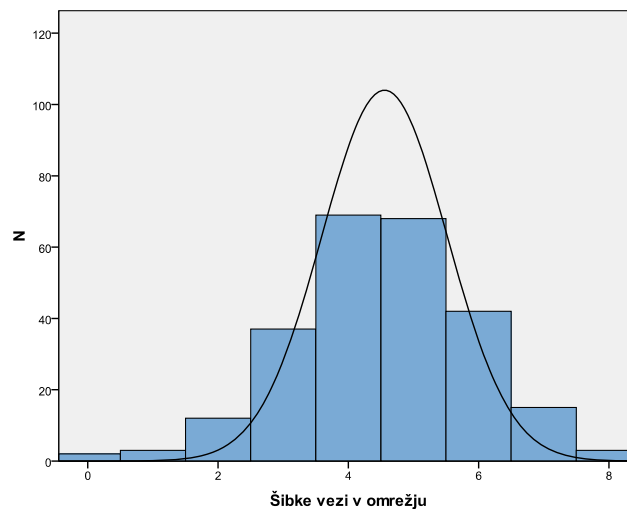

Za nadaljnjo analizo smo osebe v omrežju razdelili na močne in šibke vezi. Močne vezi predstavljajo starši, bratje in sestre, partnerji in najboljši prijatelji, ostali pa predstavljajo šibke vezi. Ostali sorodniki, sošolci in sodelavci lahko sicer predstavljajo tudi močne vezi, a jih po teoriji navadno uvrščamo v skupino šibkih vezi, tako da smo jih uvrstili v to skupino.

Graf 5.8: Histogram močne vezi

Graf 5.9: Histogram šibke vezi

Porazdelitev močnih in šibkih vezi je normalna (graf 5.8 in graf 5.9). Aritmetična sredina indeksa močnih vezi je 2,27 s standardnim odklonom 0,89, šibkih pa je v povprečju 4,5 s standardnim odklonom 1,4. To seveda ni dejansko število vezi v spletnem omrežju, ampak je indeks z minimumom 0 in maksimumom 4 za močne in 8 za šibke vezi (glej Tabelo 5.5).

Tabela 5.5: Deskriptivne statistike za indeksa močnih in šibkih vezi v spletnem omrežju

	N	Aritmetična sredina	Mediana	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Indeks močnih vezi	251	2,25	2,00	0,89	0	4
Indeks šibkih vezi	251	4,52	5,00	1,41	0	8

5.7 Intenzivnost uporabe Facebooka in socialna opora

V tem delu analize bomo v prvi vrsti ugotavljali, kako je intenzivnost uporabe Facebooka povezana z merjenimi dimenzijami socialne opore, vsako dimenzijo pa bomo preverjali še z različnimi kontrolnimi dejavniki, ki bi nanjo utegnili imeti statistično značilen vpliv.

Ker nobena dimenzija socialne opore ni normalno porazdeljena, normalizacija (logaritmiranje, Box-Cox transformacije idr.) pa tudi ni prinesla zelenih rezultatov, smo morali za analizo korelacij izbrati neparametrične metode. Te so v primerjavi s parametričnimi seveda robustnejše, ker med drugim ne predvidevajo normalne

porazdelitve, a z njimi ni mogoče dobiti vseh informacij, ki bi jih dobili z npr. linearno regresijsko analizo.

Pred nadaljevanjem pa nas je zanimal morebitni vpliv kontrolnih spremenljivk na neodvisno spremenljivko intenzivnost uporabe Facebooka. Za preverjanje stopnje povezanosti med dvema spremenljivkama smo zaradi različnih oblik in vrst spremenljivk uporabili tri različne statistike. Povezanost normalno porazdeljenih spremenljivk smo izračunali s Pearsonovim koeficientom korelacije, ki predstavlja velikost linearne povezanosti med dvema spremenljivkama. Druga statistika je Spearmanov koeficient korelacije, ki je neparametrična metoda merjenja povezanosti dveh spremenljivk, ki za razliko od Pearsonove metode ne predpostavlja linearne povezanosti in normalne porazdelitve, pogoj pa je, da so spremenljivke ordinalne. Ker pa imamo v raziskavi tudi nominalne spremenljivke, smo izračunali tudi Kendallov koeficient korelacije, ki je od vseh treh statistik najrobustnejši, ker kot neparametrična metoda ne predvideva niti normalnosti niti ordinalnosti spremenljivk. Vse tri statistike se nahajajo na intervalu od -1 do 1 , kjer 1 pomeni popolno povezanost spremenljivk, -1 popolno obratno povezanost, 0 pa kaže na nepovezanost med dvema spremenljivkama. Seveda je vse našete statistike smiselno interpretirati le, če so razlike med spremenljivkami statistično značilne.

Izmed kontrolnih spremenljivk spol, starost, izobrazba, samozavest, zadovoljstvo z življenjem ter indeksa števila močnih in šibkih vezi sta le starost in šibke vezi v omrežju imeli statistično značilen vpliv na intenzivnost uporabe Facebooka. Spearmanov rho koeficient korelacij med starostjo in intenzivnostjo uporabe je $-0,177$ ($p < 0,01$) (Spearmanov rho smo izbrali, ker starost ni normalno porazdeljena), Pearsonov koeficient korelacij med šibkimi vezmi in intenzivnostjo uporabe pa je $0,327$ ($p < 0,001$) (glej Prilogo B), kar pomeni, da se intenzivnost uporabe Facebooka s starostjo manjša, intenzivnejši uporabniki pa imajo v omrežju tudi statistično značilno več šibkih vezi. Spol in starost na intenzivnost uporabe Facebooka nimata vpliva, prav tako nimata vpliva meri dobrega počutja – samozavest in zadovoljstvo z življenjem. Rezultati so pričakovani in odražajo realno stanje – mlajši, za razliko od starejših, sprejemajo spletna socialna omrežja kot pomembno obliko komunikacije in jih zato tudi pogosteje in intenzivneje uporabljajo (Brignall in Van Valley v Hardie in Yi Tee 2007, 31). Intenzivnejša raba pa osebnega omrežja ne poveča na račun novih močnih vezi,

ampak predvsem s šibkimi, pa naj bodo to popolnoma nove vezi ali pa latentne vezi, ki so s pomočjo Facebooka »napredovale« v šibke (Ellison in drugi 2007).

Tabela 5.6: Korelacije med neodvisnimi spremenljivkami

		FB_int	Spol	Izobrazba	Starost	SAM.	ZAD.	Močne vezi	Šibke vezi
FB_int	Kendallov tau-b	1,000	,048	-,054	-,121**	-,070	-,020	,021	,239**
	p (dvosmerno)	.	,355	,281	,006	,110	,656	,666	,000
	N	251	248	250	245	250	249	251	251
Spol	Kendallov tau-b	,048	1,000	,090	-,066	,065	,001	-,080	-,103
	p (dvosmerno)	,355	.	,140	,227	,229	,987	,173	,069
	N	248	248	247	242	247	246	248	248
Izobrazba	Kendallov tau-b	-,054	,090	1,000	,325**	,165**	,129*	,061	,076
	S p (dvosmerno)	,281	,140	.	,000	,001	,012	,277	,161
	N	250	247	250	245	249	248	250	250
Starost	Kendallov tau-b	-,121**	-,066	,325**	1,000	,027	-,001	-,011	,104*
	p (dvosmerno)	,006	,227	,000	.	,560	,977	,823	,033
	N	245	242	245	245	244	243	245	245
SAMOZAVEST	Kendallov tau-b	-,070	,065	,165**	,027	1,000	,423**	,082	-,019
	p (dvosmerno)	,110	,229	,001	,560	.	,000	,099	,687
	N	250	247	249	244	250	249	250	250
ZADOVOLJSTVO	Kendallov tau-b	-,020	,001	,129*	-,001	,423**	1,000	,090	-,051
	p (dvosmerno)	,656	,987	,012	,977	,000	.	,072	,285
	N	249	246	248	243	249	249	249	249
Močne vezi	Kendallov tau-b	,021	-,080	,061	-,011	,082	,090	1,000	,019
	p (dvosmerno)	,666	,173	,277	,823	,099	,072	.	,711
	N	251	248	250	245	250	249	251	251
Šibke vezi	Kendallov tau-b	,239**	-,103	,076	,104*	-,019	-,051	,019	1,000
	p (dvosmerno)	,000	,069	,161	,033	,687	,285	,711	.
	N	251	248	250	245	250	249	251	251
FB_int	Spearmanov rho	1,000	,059	-,066	-,177**	-,096	-,032	,029	,332**
	p (dvosmerno)	.	,356	,296	,005	,132	,621	,647	,000
	N	251	248	250	245	250	249	251	251
Spol	Spearmanov rho	,059	1,000	,094	-,078	,077	,001	-,087	-,116
	p (dvosmerno)	,356	.	,141	,228	,229	,987	,174	,069
	N	248	248	247	242	247	246	248	248
Izobrazba	Spearmanov rho	-,066	,094	1,000	,399**	,203**	,157*	,070	,088
	p (dvosmerno)	,296	,141	.	,000	,001	,013	,269	,167
	N	250	247	250	245	249	248	250	250
Starost	Spearmanov rho	-,177**	-,078	,399**	1,000	,038	-,001	-,016	,139*
	p (dvosmerno)	,005	,228	,000	.	,551	,990	,807	,030
	N	245	242	245	245	244	243	245	245

		FB_int	Spol	Izobrazba	Starost	SAM.	ZAD.	Močne vezi	Šibke vezi
SAMOZAVEST	Spearmanov rho	-,096	,077	,203**	,038	1,000	,562**	,106	-,025
	p (dvosmerno)	,132	,229	,001	,551	.	,000	,094	,694
	N	250	247	249	244	250	249	250	250
ZADOVOLJSTVO	Spearmanov rho	-,032	,001	,157*	-,001	,562**	1,000	,115	-,065
	p (dvosmerno)	,621	,987	,013	,990	,000	.	,070	,305
	N	249	246	248	243	249	249	249	249
Močne vezi	Spearmanov rho	,029	-,087	,070	-,016	,106	,115	1,000	,023
	p (dvosmerno)	,647	,174	,269	,807	,094	,070	.	,722
	N	251	248	250	245	250	249	251	251
Šibke vezi	Spearmanov rho	,332**	-,116	,088	,139*	-,025	-,065	,023	1,000
	p (dvosmerno)	,000	,069	,167	,030	,694	,305	,722	.
	N	251	248	250	245	250	249	251	251

* p < 0,05, **p < 0,01

5.7.1 Instrumentalna socialna opora

Prva izločena dimenzija socialne opore je bila instrumentalna opora. Izkazalo se je, da instrumentalna socialna opora ni odvisna od intenzivnosti uporabe Facebooka, saj ne obstajajo statistično značilne razlike. Prav tako na instrumentalno oporo nimajo vpliva spol, izobrazba, starost in šibke vezi v omrežju (glej Tabela 5.5).

Po drugi strani na oceno instrumentalne opore statistično značilno (pri vseh je $p < 0,01$) vplivajo posameznikova samozavest, njegovo zadovoljstvo z življenjem in močne vezi v spletnem omrežju (glej Tabela 5.5). Pri tem je vredno poudariti, da tudi med posameznikovo samozavestjo in njegovim zadovoljstvom z življenjem obstaja močna korelacija (Spearmanov Rho = 0,562, $p < 0,001$), medtem ko indeks močnih vezi v spletnem omrežju ne korelira s samozavestjo in zadovoljstvom z življenjem (glej Tabela 5.4).

Tabela 5.7: Korelacije neodvisnih spremenljivk z instrumentalno socialno oporo

		FB_int	Spol	Izobrazba	Starost	SAM.	ZAD.	Močne vezi	Šibke vezi
Instrumentalna opora	Spearmanov rho	-,025	,072	,061	,002	,403**	,239**	,180**	,020
	Sig. (2-tailed)	,695	,258	,338	,980	,000	,000	,004	,754
	N	250	247	249	244	250	249	250	250

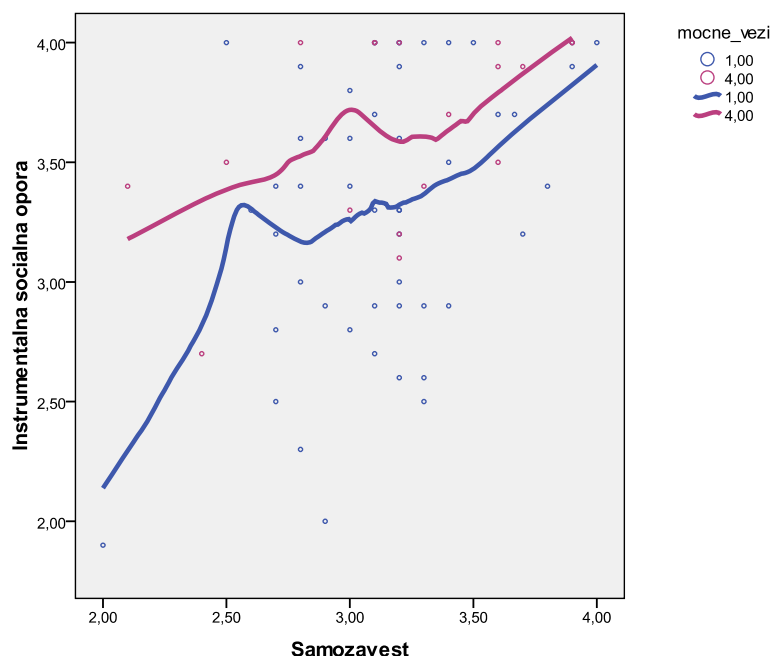
* p < 0,05, **p < 0,01

Ključna ugotovitev in odgovor na prvo raziskovalno vprašanje sta torej, da intenzivnost uporabe Facebooka nima statistično značilnega vpliva na posameznikovo percepcijo o dobljeni instrumentalni opori. Rezultat je pričakovan, saj se z večjo intenzivnostjo uporabe Facebooka ne povečuje toliko število močnih vezi v omrežju, kot se poveča število šibkih, po teoriji pa to obliko socialne opore nudijo predvsem močne vezi (Hlebec in Kogovšek 2003). Tudi iz Tabele 5.4 je razvidno, da intenzivnost uporabe Facebooka statistično značilno povečuje število šibkih vezi v spletnem omrežju, medtem ko na število močnih vezi ne vpliva. Močan vpliv samozavesti in zadovoljstva z življenjem na oceno dostopnosti instrumentalne opore potrjuje, da so mere dobrega počutja pomemben dejavnik pri merjenju socialne opore, kadar se ne meri dejanska opora, ampak posameznikova percepcija dostopnosti socialne opore (Ellison in drugi 2007).

Za predstavitev odvisnosti med spremenljivkami smo izbrali razsevni grafikon, ki prikazuje porazdelitev socialne opore glede na intenzivnost uporabe Facebooka (oziroma na drugo neodvisno spremenljivko, če se je izkazalo, da intenzivnost nima vpliva na posamezno dimenzijo socialne opore). Podatke smo dodatno razdelili še v dve skupini ali več glede na neodvisno spremenljivko, ki ima tudi statistično značilen vpliv na posamezno dimenzijo socialne opore. Za predstavitev razlik med temi skupinami smo izbrali Kruskal-Wallisov test, ki ne predvideva normalne porazdelitve spremenljivk in se uporablja, kadar želimo ugotoviti, ali obstajajo statistično značilne razlike med tremi ali več skupinami (in je kot tak razširitev Mann-Whitneyjevega testa, ki se uporablja za računanje razlik med dvema skupinama) (Kruskal in Wallis 1959). Ker pa tako v družboslovju kot v naravoslovju vseh vzročno-posledičnih povezav med spremenljivkami ni mogoče enostavno pojasniti z linearno, kvadratno ipd. funkcijo, smo za predstavitev rezultatov izbrali krivuljo prilaganja podatkov LOESS. Krivulja LOESS predstavlja lokalno uteženo uravnavanje oziroma glajenje podatkov v razsevnem grafikonu in združuje preprostost metode najmanjših kvadratov v linearni regresiji s fleksibilnostjo nelinearne regresije. Metoda je računsko precej kompleksna, kar je nekoč predstavljalo problem, danes pa imajo statistični programski paketi statistiko že vključeno, kar je težavo odpravilo. Kot rečeno, ne predvideva točno določene funkcije, ki bi veljala za vse podatke, kar po eni strani otežuje interpretacijo, po drugi strani pa omogoča kakovostnejše pojasnjevanje porazdelitve podatkov (Cleveland 1979).

Iz Grafa 5.10 je razvidno, kako z večjo samozavestjo narašča ocena instrumentalne opore, kar potrjuje teorijo, da ima psihološko dobro počutje pozitiven vpliv na posameznikovo percepcijo prejete opore (Cohen in drugi 1985; Ellison in drugi 2007). Za graf smo sicer izbrali samo osebe z najmanj in največ močnimi vezmi v omrežju, da kar najzorneje prikažemo razliko med skupinama. Tudi Kruskal-Wallisov test je dokazal, da so statistično značilne razlike v instrumentalni socialni opori glede na število močnih vezi v spletnem omrežju (glej Priloga C), kar pa je razvidno tudi iz krivulj prilaganja podatkov LOESS. Krivulja oseb z več močnimi vezmi v omrežju je namreč višja od krivulje oseb, ki v omrežju nimajo toliko močnih vezi, v obeh primerih pa instrumentalna opora narašča s samozavestjo.

Graf 5.10: Odvisnost instrumentalne socialne opore od samozavesti glede na indeks močnih vezi

5.7.2 Emocionalna opora

Druga obravnavana dimenzija socialne opore je emocionalna opora. Spearmanov koeficient korelacije dokazuje, da obstajajo statistično značilne razlike med ocenami emocionalne opore glede na intenzivnost uporabe Facebooka (Spearman rho = 0,166, $p < 0,01$). Na oceno emocionalne opore pa poleg intenzivnosti uporabe Facebooka statistično značilno vplivajo tudi starost, samozavest in močne vezi v omrežju, medtem ko spol, izobrazba, zadovoljstvo z življenjem in šibke vezi v omrežju nimajo vpliva na emocionalno socialno oporo (glej Tabela 5.6).

Tabela 5.8: Korelacije neodvisnih spremenljivk z emocionalno socialno oporo

		FB_int	Spol	Izobrazba	Starost	SAM.	ZAD.	Močne vezi	Šibke vezi
Emocionalna opora	Spearmanov rho	,166**	,097	,048	-,187**	,211**	,095	,257**	,077
	Sig. (2-tailed)	,008	,126	,445	,003	,001	,135	,000	,224
	N	251	248	250	245	250	249	251	251

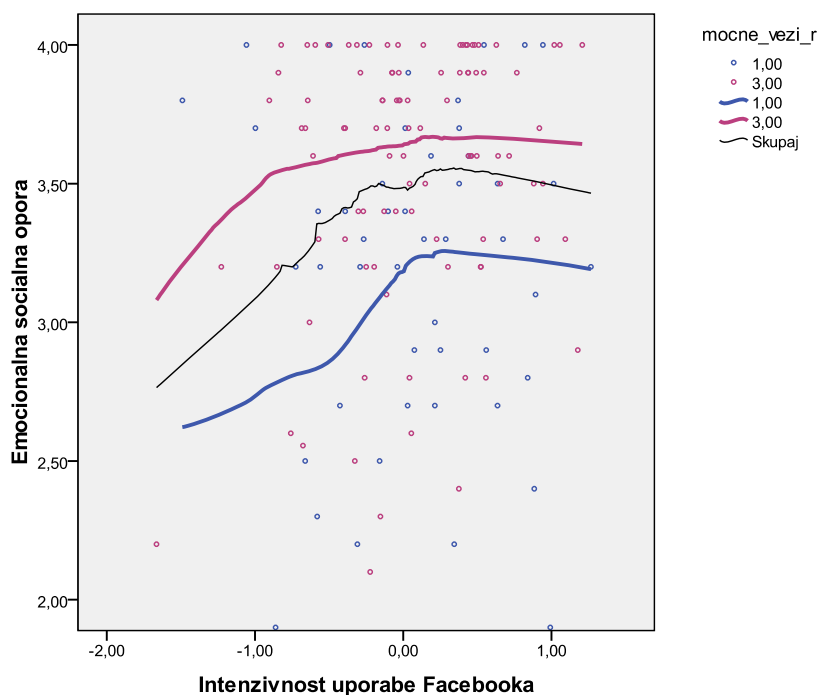
* p < 0,05, **p < 0,01

Z intenzivnejšo uporabo Facebooka se torej zvišuje tudi posameznikova ocena emocionalne opore, kar je razvidno tudi s črne krivulje LOESS na Grafu 5.11, ki prikazuje, da intenzivnost uporabe Facebooka sicer zvišuje oceno emocionalne opore, a le do določene točke, ko se opora ustali. V nadaljevanju bomo opisali ta medsebojni vpliv s kontrolnimi dejavniki, ki prav tako statistično značilno vplivajo na oceno emocionalne opore.

Indeks močnih vezi smo rekodirali v tri skupine, to je v malo, srednje in veliko močnih vezi. Neparometrični Kruskal-Wallisov test dokazuje, da so med temi skupinami statistično značilne razlike (glej Priloga Č), kar je razvidno tudi iz Grafa 5.11, kjer smo za nazornejšo predstavitev razlik izbrali le mejni skupini indeksa močnih vezi. Ocena emocionalne opore narašča z intenzivnostjo uporabe Facebooka v obeh primerih podobno, le da je seveda ena krivulja višja. Uporaba Facebooka zvišuje emocionalno oporo do določene točke, kjer obstane na isti ravni. Ta točka je pri osebah, ki imajo v spletnem omrežju manj močnih vezi, nekoliko pozneje, kar pomeni, da emocionalna opora z intenzivnostjo uporabe Facebooka narašča nekoliko počasneje, a je relativna sprememba ocene opore višja kot v drugi skupini. To pomeni, da lahko osebe z manjšim številom močnih vezi v spletnem omrežju z intenzivnejšo rabo Facebooka pridobijo nekoliko več emocionalne opore kot tisti, ki imajo več močnih vezi, a je razlika minimalna, zato je ta rezultat treba jemati nekoliko zadržkom.

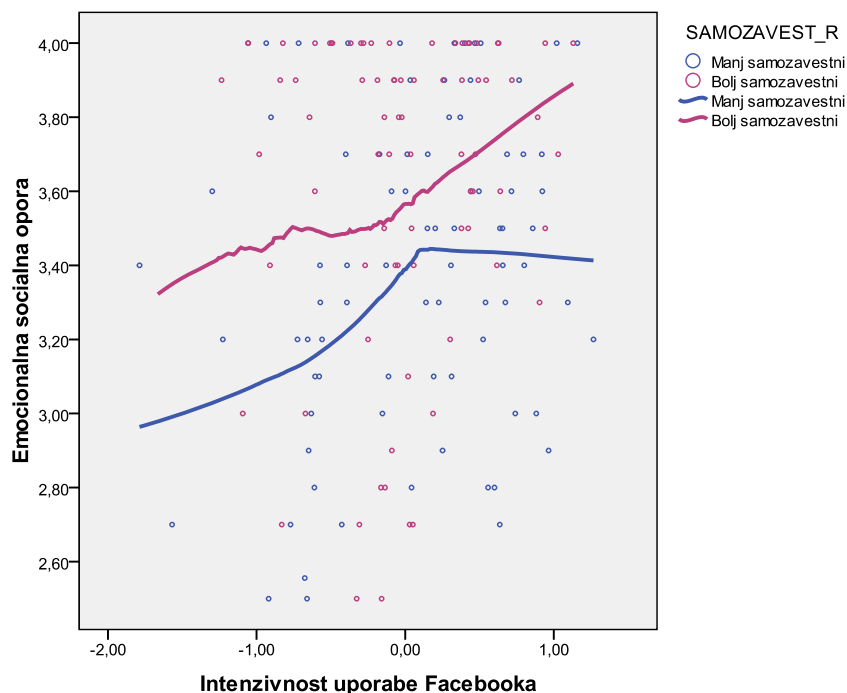

Graf 5.11: Odvisnost emocionalne socialne opore od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na indeks močnih vezi

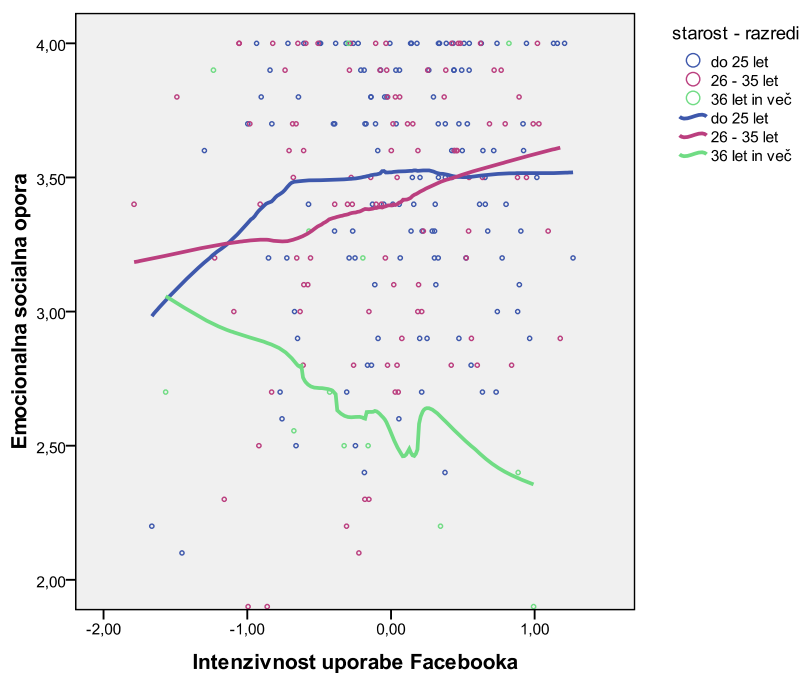
Graf 5.12 prikazuje, kako intenzivnost uporabe Facebooka vpliva na oceno emocionalne opore pri osebah z različnimi stopnjami samozavesti. Samozavest smo razdelili v tri skupine, in sicer manj samozavestni (spodnja tretjina anketirancev z najnižjo oceno samozavesti), povprečno samozavestni in bolj samozavestni (zgornja tretjina anketirancev z najvišjo oceno samozavesti). Za nazornejšo predstavitev razlik smo za graf izbrali samo mejni skupini. Razliko potrjuje tudi Kruskal-Willisov test, ki se je izkazal za statistično značilnega ($p < 0,01$) (glej Priloga D). Iz krivulje prilaganja podatkov LOESS je poleg tega, da bolj samozavestne osebe višje ocenjujejo emocionalno oporo, razvidno, da uporaba Facebooka do določene stopnje intenzivnosti bolj pripomore manj samozavestnim, od te točke naprej pa se jim ocena emocionalne opore ustali, medtem ko bolj samozavestnim še vedno narašča. Intenzivnost uporabe Facebooka ima najverjetneje pozitiven vpliv na oceno emocionalne socialne opore predvsem zaradi večje dostopnosti vezi, ki lahko nudijo emocionalno oporo. Večja dostopnost teh vezi pa gre na račun drugačnega dožemanja, kdo so ponudniki emocionalne opore. Manj samozavestni namreč vidijo kot ponudnike emocionalne opore samo najbolj močne vezi v omrežju, medtem ko bolj samozavestni vidijo tudi določene druge, po teoriji manj močne vezi kot potencialne ponudnike emocionalne opore.

Graf 5.12: Odvisnost emocionalne socialne opore od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na stopnjo samozavesti

Na oceno emocionalne opore statistično značilno ($p < 0,01$, Spearmanov $\rho = -0,187$) vpliva tudi starost (glej Tabelo 5.6). Za predstavitev vpliva intenzivnosti uporabe Facebooka na oceno emocionalne opore v različnih starostnih skupinah smo anketirance razdelili v tri starostne skupine, in sicer do 25 let, od 26 do 35 let in 36 let in več. Razliko med skupinami potrjuje tudi Kruskal-Wallisov test (glej Priloga E), s starostjo naj bi namreč ocena emocionalne opore padala (glej Tabelo 5.6). Iz krivulj prilaganja podatkov na Grafu 5.13 je razvidno, da pri osebah iz prvih dveh starostnih skupin percepcija emocionalne opore z intenzivnostjo uporabe Facebooka narašča, medtem ko je pri starejših ta čedalje nižja. Razlika med starostnimi skupinami je najverjetneje posledica različnega dojetanja spletnih socialnih omrežij kot nove oblike komunikacije. Mlajšim, ki smo odrasli s spletom, je namreč to povsem legitimna oblika vzpostavljanja odnosov in večanja omrežja, medtem ko jih starejši navadno še vedno vidijo kot še en način za preživljanje prostega časa (Brignall in Van Valley v Hardie in Yi Tee 2007, 35).

Graf 5.13: Odvisnost emocionalne socialne opore od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na starost

Odgovor na drugo raziskovalno vprašanje je torej, da intenzivnost uporabe Facebooka zvišuje oceno emocionalne opore ne glede na število močnih vezi v omrežju ali stopnjo samozavesti. Pozitiven vpliv uporabe Facebooka se kaže predvsem pri mlajših osebah, medtem ko je pri starejših ta odnos obraten.

5.7.3 Druženje

Druženje je še tretja dimenzija socialne opore, ki smo jo merili v raziskavi. Tako kot na emocionalno oporo tudi na druženje statistično značilno vpliva intenzivnost uporabe Facebooka ($p < 0,05$, Spearmanov $\rho = 0,126$). To dimenzijo pojasnjujejo tudi starost, samozavest in zadovoljstvo z življenjem ter močne vezi v omrežju, medtem ko spol, izobrazba in število šibkih vezi v omrežju nimajo vpliva na druženje (glej Tabela 5.7).

Tabela 5.9: Korelacije neodvisnih spremenljivk z druženjem

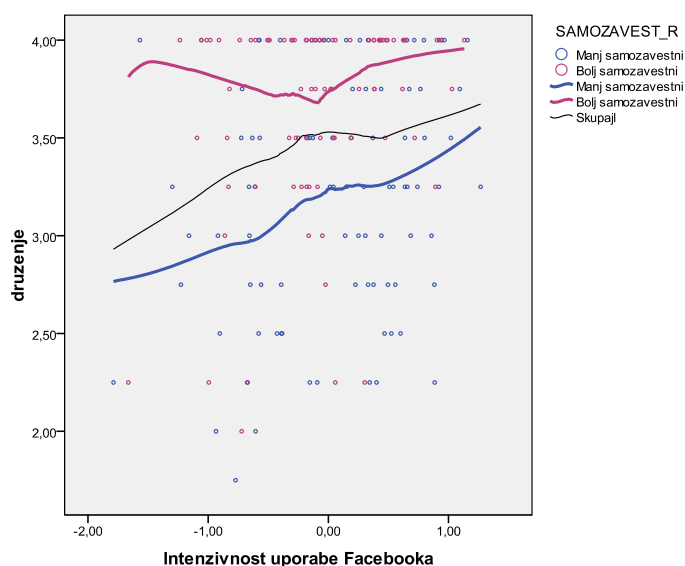
	FB_int	Spol	Izobrazba	Starost	SAM.	ZAD.	Močne vezi	Šibke vezi
Druženje								
Spearmanov rho	,126*	,123	,044	-,147*	,370**	,190**	,180**	-,015
Sig. (2-tailed)	,047	,053	,493	,021	,000	,003	,004	,816
N	250	247	249	244	250	249	250	250

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Kot rečeno, se intenzivnejša raba Facebooka odraža tudi v pogostejšem druženju. V nadaljevanju bomo opisali ta odnos glede na kontrolne dejavnike, ki so statistično značilno vplivali na to dimenzijo socialne opore. Kakor pravi teorija, so spletna socialna orodja dobro orodje za preprosto vzpostavljanje stikov tako z močnimi kot s šibkimi vezmi, kar rezultat tudi potrjuje.

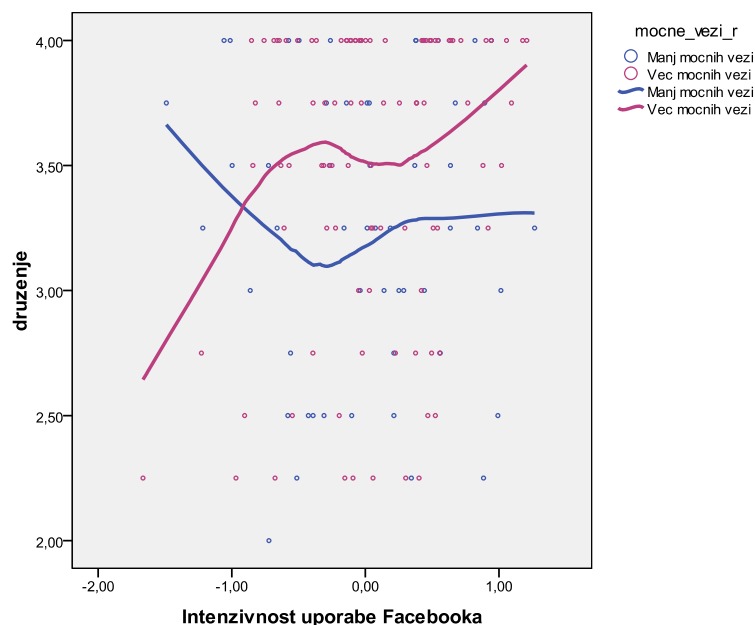
Najbolj statistično značilno pojasnjuje oceno druženja samozavest ($p < 0,001$, Spearmanov $\rho = 0,37$), kar pomeni, da samozavestnejše osebe ocenjujejo, da imajo v spletnem omrežju več oseb, ki bi bile pripravljene z njimi preživljati prosti čas, kot manj samozavestne osebe. Na Grafu 5.14 smo za nazornejšo predstavitev razlik, tako kot predhodno, izbrali samo bolj in manj samozavestne osebe. Kruskal-Wallisov test ponovno potrjuje razlike med skupinami (priloga F), ki so razvidne tudi iz grafa – intenzivnost uporabe Facebooka vpliva na druženje pri manj samozavestnih osebah, medtem ko pri bolj samozavestnih tega vpliva ni opaziti. Manj samozavestni lahko z uporabo spletnih socialnih omrežij pridobijo največ, saj so to dobra orodja za preprosto participacijo v družbi. Z večjo participacijo pa se poveča tudi število oseb, ki so se s posameznikom pripravljene družiti izven spleta. Bolj samozavestnim osebam spletna socialna omrežja tako navadno ne zvišujejo ocene dostopnosti oseb za druženje predvsem zato, ker je njihova ocena že v osnovi precej visoka. Poleg tega so njihova osebna omrežja navadno večja, kar pomeni tudi več oseb, ki so z njimi pripravljene preživljati prosti čas, tako da Facebook redkeje uporabljajo za vzpostavljanje stikov za druženje (Ellison in Steinfeld 2009).

Graf 5.14: Odvisnost druženja od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na stopnjo samozavesti

Glede na Tabelo 5.7 število močnih vezi v omrežju pozitivno vpliva na oceno dostopnosti oseb za offline druženje ($p < 0,01$, Spearmanov $\rho = 0,18$). Offline druženje je namreč najpogostejše prav med močnimi vezmi v omrežju. Iz Grafa 5.15 je razvidno, da intenzivnejša raba Facebooka bolj vpliva na druženje pri osebah z več močnimi vezmi v omrežju, medtem ko pri osebah z manj močnimi vezmi pri intenzivnejši rabi Facebooka ni opaziti povečanja v druženju (ampak prej obratno). Facebook namreč ne ustvarja novih močnih vezi, ampak že obstoječim omogoča pogostejše povezovanje. Prijatelji in druge močnejše vezi v omrežju se lažje in pogosteje dogovorijo za srečanje oziroma druženje, kar pojasnjuje naraščajočo krivuljo z več močnimi vezmi.

Graf 5.15: Odvisnost druženja od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na indeks močnih vezi

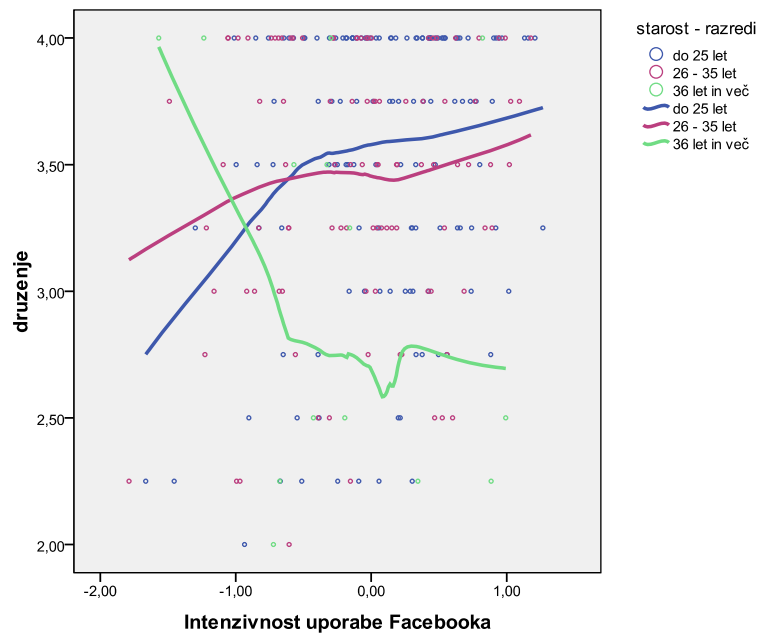

Starost ima pri vplivu intenzivnosti uporabe Facebooka na druženje praktično enak učinek kot na emocionalno oporo. Graf 5.16 dokazuje, da pri starejših intenzivnost uporabe Facebooka znižuje oceno dosegljivosti oseb za offline druženje, razlog pa je isti kot pri emocionalni opori. Starejši uporabljajo Facebook za krajšanje časa in ga ne vidijo kot obliko komunikacije, ki je enakovredna drugim – intenzivnejša uporaba Facebooka torej ni vzrok nizke ocene dostopnosti oseb za offline druženje, ampak je posledica.

Odgovor na zadnje raziskovalno vprašanje je, da ima intenzivnost uporabe Facebooka statistično pozitiven vpliv na druženje v resničnem življenju. Izkazalo se je, da lahko z

intenzivnejšo uporabo največ pridobijo manj samozavestne osebe, katerim Facebook omogoča preprostejše vzpostavljanje stikov. Iz istega razloga uporaba Facebooka vpliva na osebe z več močnimi vezmi v omrežju – Facebook namreč ne ustvarja novih močnih vezi, omogoča pa pogostejše stike z že obstoječimi vezmi. Z uporabo Facebooka pridobijo tudi mlajši, medtem ko je pri starejših, tako kot pri emocionalni opori, ta (medsebojni) vpliv negativen.

Graf 5.16: Odvisnost druženja od intenzivnosti uporabe Facebooka glede na starost

6 SKLEP

V raziskavi smo merili, kako intenzivnost uporabe Facebooka vpliva na percepcijo dosegljivosti socialne opore s strani »Prijateljev« na Facebooku. Po teoriji, ki jo je potrdila tudi faktorska analiza, so vprašanja o socialni opori merila tri dimenzije: instrumentalno in emocionalno socialno oporo ter druženje. Analiza je razkrila, da intenzivnost uporabe Facebooka nima statistično značilnega vpliva na instrumentalno oporo, medtem ko vpliv na emocionalno socialno oporo in druženje obstaja.

V določeni meri rezultat pojasnjujejo že korelacije med sestavo omrežja in indeksom intenzivnosti uporabe Facebooka. Pričakovano in v skladu s teorijo se izkaže, da se intenzivnejšim uporabnikom spletno omrežje poveča predvsem s šibkimi vezmi. Ker instrumentalno oporo povezujemo predvsem z močnimi vezmi, intenzivnost uporabe pa na število močnih vezi v omrežju ne vpliva, je rezultat razumljiv. Na percepcijo dosegljivosti instrumentalne opore imajo tako pozitiven statistično značilen vpliv samozavest in zadovoljstvo z življenjem ter seveda število močnih vezi v omrežju.

Intenzivnost uporabe Facebooka pa ima statistično značilen vpliv na percepcijo dosegljivosti emocionalne socialne opore. Izkazalo se je, da intenzivnost uporabe navadno zvišuje oceno do določene stopnje, pretirana uporaba Facebooka pa, razen pri samozavestnejših osebah, bistveno ne zvišuje emocionalne opore. Nanjo sicer najbolj pozitivno vplivajo močne vezi v omrežju, vendar ni mogoče reči, da osebe z več močnimi vezmi v spletnem omrežju z intenzivnejšo uporabo Facebooka pridobijo več emocionalne opore kot osebe z manj močnimi vezmi. Nekoliko drugačen vpliv ima uporaba Facebooka na osebe z različnimi stopnjami samozavesti. Manj samozavestne osebe emocionalno oporo ocenjujejo nižje kot bolj samozavestne osebe. Tako kot pravi teorija, da lahko z uporabo spletnih socialnih omrežij največ pridobijo tisti, ki težje navezujejo socialne stike, navadno manj samozavestne osebe (Hardie in Yi Tee 2007; Ellison in Steinfeld 2009), se izkaže tudi v pričujoči raziskavi. Z intenzivnostjo uporabe emocionalna opora raste do neke do določene točke, na kateri obstane, medtem ko samozavestnejšim osebam ocena emocionalne opore z nadpovprečno uporabo Facebooka še vedno narašča. Samozavestne osebe imajo namreč drugačno percepcijo, kdo so osebe, ki jim lahko nudijo emocionalno oporo. Oporo tako pričakujejo tudi od (ne obvezno močnih) vezi v omrežju, od katerih je manj samozavestne osebe ne

pričakujejo. Zato lahko samozavestnim osebam intenzivnejša uporaba Facebooka poveča število ponudnikov emocionalne opore in s tem njeno dosegljivost, medtem ko pri manj samozavestnih osebah število ponudnikov emocionalne opore z intenzivnejšo uporabo Facebooka ostaja enaka.

Starost prav tako pojasnjuje percepcijo dosegljivosti emocionalne opore, in sicer naj bi s starostjo ocena emocionalne opore padala. V raziskavi bi lahko imeli boljšo starostno razporeditev anketirancev, a tudi iz uporabljenega vzorca lahko razberemo vpliv intenzivnosti uporabe Facebooka na emocionalno opore glede na starost. V starostnih skupinah do 35 let percepcija prejete emocionalne opore z intenzivnostjo uporabe počasi narašča in se pri večji intenzivnosti ustali, medtem ko pri starejših od 35 let emocionalna opora z intenzivnejšo uporabo Facebooka pada. Razlike med starostnimi skupinami so najverjetneje posledica različnih razlogov za uporabo Facebooka. Mlajšim, ki že večino svojega življenja uporabljajo internet, predstavljajo spletne aktivnosti pomembno obliko socialne interakcije (Brignall in Van Valley v Hardie in Yi Tee 2007, 35). Starejši pa imajo na nove oblike socialne komunikacije vseeno drugačen pogled in jih posledično uporabljajo zaradi drugih razlogov. Zato sta raziskovalni spremenljivki pri njih v ravno obratnem odnosu – nizka percepcija dosegljivosti emocionalne opore je torej razlog za intenzivnejšo uporabo Facebooka. Mladi vidijo spletna socialna omrežja kot orodje, ki jim omogoča vzpostavljanje novih stikov in večanje omrežja, medtem ko jih starejši bolj kot pomembno obliko socialne interakcije obravnavajo kot zanimivo sredstvo za preživljanje prostega časa in pogosto nič več kot to. Ker gre v raziskavi za percepcijo prejete socialne opore, to pomeni, da starejši vezi v omrežju ne vidijo kot vir emocionalne opore za razliko od mladih, katerim Facebook zvišuje percepcijo o prejeti emocionalni opori, prav tako kot bolj in manj samozavestnim ter osebam z več in manj močnimi vezmi v omrežju. Med številom šibkih vezi v omrežju in emocionalno oporo ni mogoče ugotoviti neposrednega statistično značilnega vpliva (čeprav intenzivna raba brez dvoma veča število šibkih vezi). Večja intenzivnost torej vpliva na občutek večje dosegljivosti oseb, ki lahko nudijo emocionalno socialno oporo, saj po teoriji spletna socialna omrežja poleg vzpostavljanja šibkih vezi poenostavijo tudi komunikacijo z močnejšimi in drugimi vezmi v omrežju, kar vpliva na občutek večje dosegljivosti ponudnikov opore. Emocionalna opora za razliko od instrumentalne opore ni tako vezana na osebni stik v resničnem življenju in jo je tako mogoče nuditi tudi prek spletnih socialnih omrežij

(oziroma drugih oblik komunikacij, ki jih ponujajo informacijsko-komunikacijske tehnologije).

Zato ni presenetljivo, da intenzivnost uporabe določenim skupinam uporabnikom nekoliko zvišuje tudi oceno dostopnosti oseb za druženje v resničnem življenju. Tak vpliv se je izkazal pri manj samozavestnih osebah, ki se očitno lažje dogovorijo za srečanje prek Facebooka kot v živo. Starost ima na druženje enak vpliv kot pri emocionalni opori. Mlajšim, ki Facebook obravnavajo kot povsem legitimno obliko komunikacije, ta pripomore pri dosegljivosti oseb za druženje, medtem ko pri starejših ni tako. Podobno je s številom močnih vezi, kjer se osebam z več močnimi vezmi v spletnem omrežju intenzivnejša uporaba Facebooka kaže v večji dosegljivosti oseb za druženje, medtem ko si osebe z manj močnimi vezmi očitno raje izberejo druge kanale za kontaktiranje oseb, s katerimi imajo močnejše vezi (Facebooka torej ne vidijo kot orodja, s katerim so bližnje osebe dosegljivejše). Odvisno je tudi od vrste močnih vezi – tudi če ima oseba v spletnem omrežju starše, bo verjetno za kontaktiranje izbrala drug, primernejši način, medtem ko je za kontaktiranje najboljših prijateljev, s katerim ima pogoste stike, to povsem primerna metoda. Močna vez namreč ne predpostavlja toliko pogostosti stikov kot socialno oporo, ki jo je pripravljena nuditi.

Čeprav je raziskava dala zanimive ugotovitve, je seveda še prostor za izboljšave. Nadaljnja študija bi tako gotovo vključevala vprašanja, povezana z informacijsko socialno oporo, na katero imajo šibke vezi v primerjavi z ostalimi dimenzijami socialne opore še največji vpliv. Šibke vezi so lahko pomemben vir opore v številnih situacijah v posameznikovem življenju, predvsem ob večjih spremembah, kot je iskanje službe ali menjava stanovanja. Te vezi osebno omrežje povečajo in ga naredijo redkejšega in bolj heterogenega, torej so lahko vir informacij, ki jih močne in bližnje vezi nimajo. Za boljšo interpretacijo in potrditev rezultatov bi potrebovali tudi več podatkov o sestavi osebnih omrežij anketirancev, kar bi omogočilo zanesljivejšo potrditev ugotovitev pričujoče raziskave. Nadalje bi v vprašalnik lahko vključili še druge dejavnike, ki bi utegnili pojasnjevati količino socialne opore. Predvsem gre tu za osebne poteze posameznika, za katere se je izkazalo, da lahko v veliki meri pojasnjujejo socialno oporo. Tako bi lahko še natančneje ugotovili, kdo so osebe, ki lahko z uporabo Facebooka največ pridobijo, oziroma na koga ima uporaba Facebooka celo morebiten negativen vpliv. Po drugi strani bi vključitev vseh teh dodatnih vprašanj znatno

podaljšala vprašalnik, kar pa se pri spletnih anketah kaže v nižji stopnji odziva in drugih posledicah, ki jih povzroči dolg vprašalnik.

Ugotovimo lahko, da je Facebook orodje, ki je lahko predvsem pri mladih, ki so odraščali z internetom, vir posameznih dimenzij socialne opore. Kot sta že leta 2002 napovedala Quan-Haase in Wellman, je vpliv interneta na socialno oporo prej evolucijski kot revolucionaren. Dojemanje socialnega kapitala in socialne opore je pri mlajših generacijah drugačno, spletna socialna omrežja tako čedalje bolj vplivajo na življenje posameznikov. Poudariti pa je treba, da se internetna orodja nenehno spreminjajo, tako da je sklepanje, da so spletna socialna omrežja (z vsemi oblikami komunikacije, ki jih omogočajo) vrhunec, ki ga lahko internet doseže pri komunikaciji med posamezniki, še najbolj milo rečeno, naivno. So korak v razvoju interneta in čas bo pokazal, kakšne spremembe si ljudje želimo, da bomo še bolj izkoristili potencial interneta kot vira socialne opore, kapitala in drugega. Trenutno se zdi, da je še največji problem spletnih socialnih omrežij varovanje osebnih podatkov. Facebook je bil revolucionaren, ker so se uporabniki v začetku obstoja počutili, da so njihovi podatki varni, saj so bili dostopni le določenemu omrežju ljudi. V začetku je bil pač omejen samo na študente določenih fakultet, zato se prostovoljno objavljanje osebnih podatkov ni zdel problem. Problema so se ljudje zavedeli šele razmeroma pozno (ali pa se ga sploh še niso), ko ima Facebook že številne osebne podatke, ki jih med drugim lahko trži za na primer personalizirano oglaševanje. Pri uporabi spletnih socialnih omrežij se je zato treba zavedati, da so, čeprav imajo številne pozitivne učinke tako na dosegljivost socialne opore kot na kopičenje socialnega kapitala idr., tudi hud udarec v zasebnost posameznika. V prihodnosti lahko tako pričakujemo razvoj v smeri večjega varovanja osebnih podatkov. Prvi zametki se sicer že kažejo z vse popularnejšim Googlovim socialnim spletnim omrežjem Google+, ki naj bi bolj varoval osebne podatke, a le čas bo pokazal, če to ni ista stvar v drugi obliki.

Trenutno uporaba Facebooka torej ne bo pripomogla k večji instrumentalni opori, je pa lahko dobro orodje za večjo dosegljivost oseb, ki lahko nudijo emocionalno oporo, sploh mlajšim, ne glede na stopnjo samozavesti in število močnih vezi v spletnem omrežju. Uporaba Facebooka pripomore tudi k večji dosegljivosti oseb za offline druženje, najbolj mlajšim, manj samozavestnim in osebam, ki imajo v spletnem omrežju več močnih vezi. Pozitivni vplivi spletnih socialnih omrežij na socialno oporo so torej razvidni, kakšen pa bo njihov vpliv v prihodnosti, pa je težko reči. Na nekaterih

območjih Facebook že izgublja uporabnike, kar še potrjuje sklep, da bo vpliv interneta in njegovih orodij na življenje posameznika tudi v prihodnosti nepredvidljiv in bo najverjetneje spet povzročil nove vzorce obnašanja ljudi.

7 LITERATURA

- Boyd, Danah M. in Nicole B. Ellison. 2008. Social Network Sites: Definition, History and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication* 13 (1). Dostopno prek: <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html> (23. marec 2011).
- Cleveland, William S. 1979. Robust Locally Weighted Regression and Smoothing Scatterplots. *Journal of the American Statistical Association* 74 (368). Dostopno prek: <http://time.dufe.edu.cn/wencong/jjwx/rlwr.pdf> (15. november 2011).
- Cohen, Sheldon, R. Mermelstein, T. Kamarek in H. Hoberman. 1985. Measuring the functional components of social support. V *Social support: Theory, research, and application*, ur. I. G. Sarason in B. R. Sarason, 73-94. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Crnović, Deja. 2007. Moj ego je težak 500 prijateljev: Slovenci v spletnih socialnih omrežjih. *Mladina*, 20.december. Dostopno prek: www.mladina.si/teednik/200750/clanek/nar--facebook-deja_crnovic/ (23. marec 2011).
- Dremelj, Polona. 2003. Sorodstvene vezi kot vir socialne opore posameznikov. *Družboslovne razprave* 19 (43): 149–170.
- ---, Tina Kogovšek in Valentina Hlebec. 2004. Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije. V *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*, ur. Mojca Novak, 47–60. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Ellison, Nicole B., Charles Steinfield in Cliff Lampe. 2007. The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication* 12 (4). Dostopno prek: <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/ellison.html> (23. marec 2011).
- --- 2009. Social Network Sites and Society: Current Trends and Future Possibilities. *Interactions Magazine* 16 (1). Dostopno prek: <https://www.msu.edu/~nellison/EllisonLampeSteinfeld2009.pdf> (15. februar 2011).
- *Facebook*. Dostopno prek: www.facebook.com (23. marec 2011).

- Garton, Laura, Caroline Haythornthwaite in Barry Wellman. 1997. Studying Online social Networks. *Journal of Computer-Mediated Communication* 3 (1). Dostopno prek: <http://jcmc.indiana.edu/vol3/issue1/garton.html> (23. marec 2011).
- Hardie, Elizabeth in Ming Yi Tee. 2007. Excessive Internet Use: The Role of Personality, Loneliness and Social Support Networks in Internet Addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society* 5 (1): 34–47.
- Hlebec, Valentina in Tina Kogovšek. 2003. Konceptualizacija socialne opore. *Družboslovne razprave* 19 (43): 103–125.
- --- in Tina Kogovšek. 2004. Konceptualizacija socialne opore. V *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*, ur. Mojca Novak, 15–31. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- ---, Katja Lozar Manfreda in Vasja Vehovar. 2006. The social support networks of internet users. *New media & society* 8 (1): 9–32.
- Iglič, Hajdeja. 1988. Ego-centrične socialne mreže. *Družboslovne razprave* 6 (5): 82–93.
- --- 1989. *Socialne mikrostrukture: sorodstvena in tradicionalna orientacija v iskanju socialne opore*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kogovšek, Tina in Anuška Ferligoj. 2003. Merjenje egocentričnih omrežij socialne opore. *Družboslovne razprave* 19 (43): 127–148.
- Kruskal William H. in Allen W. Wallis. 1952. Use of ranks in one-criterion variance analysis. *Journal of the American Statistical Association* 47 (260): 583–621.
- Mandič, Srna in Valentina Hlebec. 2005. Socialno omrežje kot okvir upravljanja s kakovostjo življenja in spemembe v Sloveniji med letoma 1987 in 2007. *Družboslovne razprave* 21 (49–50): 264–285.
- Milošević Arnold, Vida in Milko Poštrak. 2003. *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Oblak, Tanja. 2000. Mitske podobe o "Življenju na mreži" : od poljubnih identitet do izgubljenih skupnosti v kibernetnem prostoru. *Teorija in praksa* 37 (6). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20006oblak.PDF> (23. marec 2011).

- --- in Gregor Petrič. 2005. *Splet kot medij in mediji na spletu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Raba interneta v Sloveniji*. Dostopno prek: www.ris.org (15. februar 2011).
- Šadl, Zdenka. 2005. Družbene spremembe, travmatične emocije in emocionalna opora. *Družboslovne razprave* 21 (49/50): 223–245.
- *SocialBakers*. Dostopno prek: www.socialbakers.com (23. marec 2011).
- Williams, Dimitri. 2006. On and off the 'net: Scales for social capital in an online era. *Journal of Computer-Mediated Communication* 11 (2). Dostopno prek <http://jcmc.indiana.edu/vol11/issue2/williams.html> (23. marec 2011).
- Zrim Martinjak, Nataša. 2006. Koncept socialnega kapitala. V *Socialna pedagogika: izbrani koncepti stroke*, ur. Matej Sade, 37–50. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

PRILOGE

Priloga A: Faktorska analiza

Priloga A.1: KMO in Bartlettov test

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,928
Bartlett's Test of Sphericity	Approx Chi-Square	3483,050
	df	378
	Sig.	,000

Priloga A.2: Deleži pojasnene variance

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings ^a
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total
1	10,314	36,836	36,836	9,819	35,066	35,066	7,631
2	3,202	11,437	48,273	2,699	9,638	44,704	7,019
3	1,355	4,840	53,113	,852	3,044	47,748	6,644
4	1,071	3,825	56,938				
5	1,060	3,787	60,725				
6	,927	3,310	64,035				
7	,826	2,951	66,986				
8	,800	2,856	69,843				
9	,696	2,486	72,329				
10	,681	2,432	74,761				
11	,618	2,207	76,968				
12	,589	2,103	79,071				
13	,559	1,995	81,067				
14	,537	1,919	82,985				
15	,511	1,824	84,810				
16	,473	1,689	86,499				
17	,453	1,616	88,115				
18	,399	1,424	89,538				
19	,395	1,410	90,949				
20	,374	1,335	92,284				
21	,340	1,213	93,496				
22	,329	1,174	94,670				
23	,310	1,107	95,777				
24	,307	1,097	96,874				
25	,239	,855	97,729				
26	,237	,846	98,575				
27	,223	,795	99,371				
28	,176	,629	100,000				

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

a. When factors are correlated, sums of squared loadings cannot be added to obtain a total variance.

Priloga A.3: Opisne statistike za dimenzije socialne opore

Dimenzije opore	Arit.	Mediana	Stand.
	sredina		odklon
Instrumentalna opora	3,44	3,60	,57
Emocionalna opora	3,35	3,50	,62
Druženje	3,42	3,50	,61

Priloga B: Korelacije kontrolnih spremenljivk z intenzivnostjo uporabe Facebooka

		FB_int
FB_int Intenzivnost uporabe Facebooka	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 251
Q17 Spol	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,059 ,356 248
Q19 Kakšna je vaša najvišja dosežena izobrazba?	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,056 ,375 250
q18r starost	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,121 ,058 245
q18r starost	Spearman's rho Sig. (2-tailed) N	-,177** ,005 245
SAMOZAVEST Samozavest	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,073 ,248 250
ZADOVOLJSTVO Zadovoljstvo z življenjem	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	-,038 ,546 249
mocne_vezi	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,041 ,518 251
sibke_vezi	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,327** ,000 251

Priloga C: Kruskal-Wallisov test – močne vezi z instrumentalno oporo

Ranks

	mocne_vezi	N	Mean Rank
instr_opora	1,00	52	103,41
	2,00	97	123,43
	3,00	81	133,80
	4,00	18	149,33
	Total	248	

Test Statistics^{a,b}

	instr_opora Instrumentalna socialna opora
Chi-Square	8,163
df	3
Asymp. Sig.	,043

a. Kruskal Wallis Test

Test Statistics^{a,b}

	instr_opora Instrumentalna socialna opora
Chi-Square	8,163
df	3
Asymp. Sig.	,043

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: mocne_vezi

Priloga Č: Kruskal-Wallisov test – močne vezi z emocionalno oporo

Ranks

	mocne_vezi_r	N	Mean Rank
emoc_opora	1,00	54	94,60
	2,00	97	123,91
	3,00	100	144,99
	Total	251	

Test Statistics^{a,b}

	emoc_opora Emocionalna socialna opora
Chi-Square	17,160
df	2
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: mocne_vezi_r

Priloga D: Kruskal-Wallisov test – samozavest z emocionalno oporo

Ranks

	SAMOZ AVEST_ R	N	Mean Rank
emoc_opora	1,00	87	111,66
	2,00	76	118,89
	3,00	87	145,11
	Total	250	

Test Statistics^{a,b}

	emoc_opora Emocionalna socialna opora
Chi-Square	10,304
df	2
Asymp. Sig.	,006

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable:
SAMOZAVEST_R

Priloga E: Kruskal-Wallisov test – starost z emocionalno oporo

Ranks

	Q18r7 starost - razredi	N	Mean Rank
emoc_opora	1,00	130	130,67
	2,00	100	121,33
	3,00	15	67,63
	Total	245	

Test Statistics^{a,b}

	emoc_opora Emocionalna socialna opora
Chi-Square	10,817
df	2
Asymp. Sig.	,004

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Q18r7 starost -
razredi

Priloga F: Kruskal-Wallisov test – samozavest z druženjem

Ranks

	SAMOZ AVEST_ R	N	Mean Rank
druzenje	1,00	87	95,11
	2,00	76	126,24
	3,00	87	155,24
	Total	250	

Test Statistics^{a,b}

	druzenje
Chi-Square	31,596
df	2
Asymp. Sig.	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable:
SAMOZAVEST_R